

Difs.
692
1

1685

Dip. 692 (1-

m

(Hest. litt.)

Osterhausen

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA

EXHIBENS

SECTAE PNEVMATICORVM
MEDICORVM HISTORIAM

QVAM

CONSENTIENTE

GRATIOSO MEDICORVM ORDINE

IN STVDIORVM VNIVERSITATE

ALTORFINA

PRO CONSEQVENDA

DOCTORIS MEDICI DIGNITATE

PVBlice DEFENDET

IOANNES CAROLVS OSTERHAVSEN

NORIMBERGENSIS.

DIE XXIII. MAII MDCCLXXXI.

ALTORFII

TYPIS IOANNIS PAVLLI MEYERI

ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

BIBLIOTHECA

Intra
REGIA

Spem uenias cautus
MONACENSIS.

HOVATVS.

INCLITAE

SACRI ROMANI IMPERII

LIBERAE REIPUBLICAE

NORIMBERGENSIS

SENATUI

SPLENDIDISSIMO

PERILLVSTRIBVS AC GENEROSISSIMIS

DOMINIS DOMINIS

DVV MVIRIS

TRIV MVIRIS

SEPTEM VIRIS

CONSVLIBVS

SENATORIBVS

PATRIBVS PATRIAE

OPTIMIS

MAECENATIBVS ATQVE PATRONIS

INDVLGENTISSIMIS

OMNIVM RERVM MODERATORIS
IN GVBERNANDA REPVBICA AVXILIVM
FORTVNATISSIMOS CONSILIORVM

SVCCESSVS

AMPLISSIMVM VITAE SPATIVM
PERPETVVM FAMILIARVM ILLVSTRIVM

FLOREM

OMNIAQVE FELICITATIS GENERA

PIO ANIMO PRECATVS

HOC QVALECVNQVE SPECIMEN INAVGVRALE

OMNI QVA PAR EST OBSERVANTIA

SACRVM ESSE CVPIT

TANTORVM NOMINVM

CULTOR OBSEQVENTISSIMVS

AVCTOR.

PRAEFAMEN.

Post HIPPOCRATIS, diui senis, tempora, qui primus medicinam in artis formam redegit, experientiam cum ratione coniunxit, cuius scripta, diurna nocturnaue manu uersanda, ad hodiernum usque diem medicis normam praebent, quali modo obseruationes in aegrotantibus sint instituendae, quem, si quidam, pauci medicorum adsequuti sunt, superauit nullus, medicina in duas sectas est diducta, medicorum Empiricorum et Dogmaticorum. Qui rationalem medicinam profitebantur, notitiam causarum abditarum, euentuum ac actionum naturalium commendabant, anatomes studio operam dabant et experientiam et usum, ratione ne-

glecta, mancum et insufficientem esse, affirmabant. Empirici contra euidentes tantum morborum causas, ut necessarias amplexi, contemplatione omni posthabita, subtilioribusque inuestigationibus contem-
tis, usum tantum et experientiam ad artem ualere statuerunt. His sectis, quarum utraque HIPPOCRATIS uestigia se preme-
re, illumque esse suum conditorem adse-
rebat, accessit tertia, Methodica, autori-
bus ASCLEPIADE eiusdemque discipulo
THEMISONE, quae abditas causas parui fa-
ciens, communia tantum morborum in-
tuebatur, eorumque tria genera, unum
adstrictum, alterum laxum, tertium mix-
tum esse, affirmabat. Hae sectae primas
inter medicos priscos partes tenebant, ma-
gnumque nomen sunt adeptae. NERONIS
tandem seu VESPASIANI Imperatorum
temporibus alia secta, eaque non ignobilis,
(quae uero uix diu floruit) minus a Dogma-
ticorum placitis, quam ab Empiricorum
recedens, rationem quippe et philosophi-
am in arte adhibens, ortum duxit, me-
dicorum nimirum Pneumaticorum, de
cuius

cuius origine, fati, doctrinis, conditoribus fautoribusque hic differere, mihi proposui, qua in re Praeceptorem optimum Fautoremque, quem ad cineres usque, ceu patrem filius, pia mente, colo, Ill. ACKERMANNVM habui autorem, qui consiliis ac libris benignissime me adiuuit, ob quod aliaque magna, in me collata beneficia, publice gratissimi erga Tantum Virum animi tesseram hic depono:

Si spiro et placeo, quod placeo Tuum erit haud meum.

Non riuulos sed fontes, ad historiam huius sectae describendam adiui, et ex ipsis hausi, de quibus lectoribus rationem reddam. GALENVS, omnia quae ad sua usque tempora, non in medicina tantum, sed fere in pluribus aliis scientiis cognita digna erant, complectens, primus de Pneumatica secta et doctrinis Pneumaticorum medicorum nos fecit certiores. Omnibus itaque, quae reliquit scripta, et quae ei adscribuntur, (non enim, post tantam, qua per tot saecula floruit auctoritatem, hodie adhuc plane certum est, quos scripserit

libros, quosque alii suis operibus apposuerint) attente ac diligenter perlectis, passim in iis, quae ad sectam Pneumaticorum pertinent, dispersa collegi et in ordinem quendam redegi. GALENVS ipse quidem, in addiscendis Pneumaticorum medicorum doctrinis, Pneumatico medico praeceptore usus est ^{a)}, bene uero perspicuens sectas tantum commoditati ac pigritiae fauere, litterarum autem progressibus esse impedimento, nulli sectae amicus erat ^{b)}: eamque ob causam nec aliorum, nec Pneumaticorum medicorum numero sese inseruit, etsi uiros huius sectae semper fere non sine magna laude memoret, et optimis probatissimisque sui aevi medicis adnumeret. Non quidem silentio esse praetereundum existimo, illum ualde quoque eos nonnumquam uituperasse, et obscuras absurdasque eorum sententias, publico in suis operibus ueluti risui exposuisse, cuique rei pulsuum
ac

a) *Galen.* Lib. I. de Element. cap. VIII. ed. Chart. T. III. pag. 16.

b) *Galen.* Lib. III. de loc. affect. ed. Chart. T. VIII. pag. 426. et
Eiusd. Lib. de dignoscend. ac curand. animi morb. cap. VIII.

ac dolorum doctrina, e mente Pneumaticorum, quam in hoc opere meo proposui, exemplum praebet. Sed uix ubique acriter in eos animaduertit GALENVS, ut illos in libris suis taxatos interdum, subinde non sine aliqua laudis particula citatos, saepissime laudatos maxime inuenias, eumque de iis cogitasse credas, quae HORATIVVS expressit:

*ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura.*

Medicorum quoque, qui post GALENVM uixerunt, libros diligenter euolui ac consului, ORIBASIVM nimirum, NEMESIVM, CAELIVM AVRELIANVM, AETIVM, ALEXANDRVM TRALLIANVM, PAVLVM AEGINETAM, NICOLAVM MYREPSVM, et IOANNEM ZACHARIAE filium seu ACTVARIVM, qui omnes quaedam fragmenta ex Pneumaticae sectae addictorum medicorum scriptis, sed ad doctrinas ipsius sectae illustrandas parum facientia, seruarunt. Scriptores, qui nec sectam, nec ui-

ros illi addictos memorarunt, quorumque libros frustra perquisiui, sunt: CORNELIVS CELSVS, SCRIBONIVS LARGVS, RVFVS EPHESIVS, EROTIANVS, PLINIVS, QVINTVS SERENVS SAMONICVS, MARCELLVS EMPIRICVS, THEOPHILVS AC DEMETRIVS.

Libris horum uirorum perlectis, omnibusque in iis, ad sectam Pneumaticorum pertinentibus, collectis, ad historiam huius ipsius sectae describendam me accinxi. Nullum recentiorum de ea litteris mandantem, consului, ne praeoccupatus munere fungerer; sed, labore iam peracto, demum eorum scripta euolui et hoc modo facile intellexi, quae falsa, quae vera dixissent et non pauca ad illa, uix multa uero ad haec pertinere, non sine dolore quodam perspexi. Viri autem eruditissimi OTTO BRUNNFELS ^{c)}, PASCHALIS GALLVS ^{d)}, PETRVS CASTELLANVS ^{e)},
HER-

c) Catalogus illustrium medicorum sine de primis medicinae scriptoribus. Argent. 1530. pag. 24. et 35.

d) Bibliotheca medica, Basil. 1590. pag. 8. 33. 38. 126. 285.

e) Vitae Illustrium Medicorum, qui toto orbe ad haec usque tempora floruerunt. Antvverp. 1618. pag. 96. 102. 128.

HERMANNVS CONRING^{f)}), DANIEL CLERICVS^{g)}), IO. CONR. BARCHVSEN^{h)}), IO. WIGANⁱ⁾), IO. HENR. SCHVLZE^{k)}), G. STOLLE^{l)}), CHRIST. GVIL. KESTNER^{m)}), G. MATHIAEⁿ⁾), ALB. DE HALLER^{o)}), de secta Pneumaticorum eiusque affeclis in libris suis mentionem fecerunt. Sed, saepe me tantis uiris non potuisse adsentiri, declaro fideliter atque publice, quippe non semper ἀκριβοῦς fidemque historicam in ea secta

f) Introductio in uniuersam artem medicam. Hal. 1716. pag. 18.

g) Histoire de la Medicine. Amstel. 1723. II. P. Liv. IV. Sect. II. cap. II. pag. 504—507.

h) Historia Medicinae. Amstel. 1710. pag. 266—282.

i) De ARETAEI Secta, editioni suae ARETAEI Oxon. 1723. praefixa, pag. XVIII—XXII.

k) Compendium Historiae medicinae. Hal. 1741. pag. 330—338. et pag. 353—355.

l) *Anleitung zur Historie der medicinischen Gelahrtheit in dreien Theilen.* Jen. 1771. pag. 61—64. et 527.

m) *Medicinisches Gelehrten-Lexicon.* Jen. 1720. pag. 12. 49. 59. 396. 473. 841. et *Kürzer Begriff der Historie der medicinischen Gelahrtheit.* Halle 1743. pag. 203. 204. 214.

n) *Conspectus Historiae Medicorum chronologicus.* Goetting. 1761. pag. 15.

o) *Bibliotheca Medicinae practicae.* P. I. pag. 190. 192.

secta describenda, meo quidem iudicio, sectis : u. g. de uocis $\piνεῦμα$ significatione omnes fere haesisse mihi uidentur, et aërem cum spiritu Stoicorum saepe permixtasse, quod CLERICVS quoque, optimus caeteroquin scriptor, in pulsu ad Pneumaticorum mentem definiendo manifeste fecit ^p). Spiritus enim in arteriis contentus, non illa animae mundi particula, nobis innata, sed aër est, quem in his uasis adesse, caeteri quoque medici affirmabant : $\piνεῦμα$ quoque, quod in ARETAEI scriptis occurrit, aër tantum est, quod Sect. III. paragraph. i. demonstraui. Nec dogmata Pneumaticorum ullus horum scriptorum bene exposuit, nisi forte IO. CONR. BARCHVSEN excepto, cuius in dogmatum

p) Hist. de la Medicine P. II. Liv. IV. Sect. I. cap. II. p. 505. On peut seulement recueillir de la definition qu'il donnoit (*Athénée*) du *pouls*, qu'il croyoit que cet esprit fût une substance qui pouvoit être plus, ou moins étendue, ou resserrée. Le *pouls*, disoit-il, n'est autre chose qu'un mouvement, qui se fait par la dilatation naturelle, et involontaire de l'esprit, qui est dans les arteres, et dans le coeur; lequel esprit, se mouvant de lui-même, meut en même tems le coeur et les arteres.

tum medicorum ueterum exponendis merita minus iusto cognita uidentur. Dolendum quidem est, quod uir optimus ea, quae e scriptis ueterum medicorum passim collegit, non in ordinem quendam redegit ac elaborauit.

Neminem, si WIGANI tractationem editioni ARETAEI, quae ipso autore proprodiit Oxoniae MDCCXXIII., praefixam uelis excipere, adhuc scio, singulari libro historiam huius Sectae scripsisse. Hoc igitur qualicunque specimine, quantum in ea elaboranda possem proficere, uolui experiri, et primo de conditore sectae eiusque assellis mentionem feci, deinde doctrinas, ab illis prolatas, enarraui, et tertio scripta, quae secundum nonnullorum mentem, sententias Pneumaticis medicis proprias continere creduntur, recensui et censuram meam qualemcunque de iis exhibui. Studium historiae medicinae semper mihi curae cordique fuit, et me primitias laboris, quem non inuitus suscepi, sed lubentissimus et cum uoluptate quadam, nunc proferre

ferre posse laetor. Annue conanti, Lector
beneuole!

Deque meo pauidos excute corde metus.

Da mihi Te placidum; dederis in carmina uires.

Ingenium nutu statque caditque Tuo.

SECTIO PRIMA.

DE ORIGINE ET FATIS SECTAE PNEVMATICORVM HISTORIA LITTERARIA.

§. I.

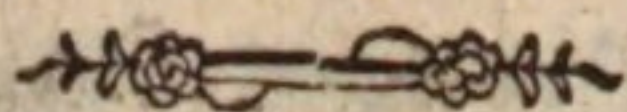
CONDITOR SECTAE ATHENAEVS.

Sectae Pneumaticorum conditor ATHENAEVS^{a)},
uir summis sui aevi medicis ualde probatus, pa-
triam Attaliam^{b)} Ciliciae urbem habuit; CAEL. AV-
RELIA-

a) *Galen.* Lib. IV. de diff. puls. cap. XIV. ed. Chart. P. VIII.
pag. 100. et aliis locis.

Hic silentio non praetereundem esse puto, optimum AEGID. MENAGIVM errorem commisisse, qui in Observationibus ad DIOGENEM LAERTIVM de uitis philosophorum Lib. V. Aristip. Segm. 104. pag. 118. haec habet: *Athenaeus medicus fuit Attaleus hoc est Attali sectator.* Non opus esse existimo hanc sententiam multis refutare, quum tantum uirum hic errasse, facile intelligent, qui GALENI libros euoluere uelint, ubi semper *Ατταλέως* nominatur, ab Attalia nempe urbe, ex qua natus est.

b) *Galen.* Lib. I, de dignoscend. pulsib. Cap. III. ed. Chart. P. VIII.
p. 110.

RELIANVS ^{c)} Tarsensem uocat, ab urbe Tarso, in eadem regione sita. De tempore, quo uixerit, suamque sectam condiderit, omnes, qui de eo mentionem fecerunt, scriptores silent, quod ideo probabili coniectura eruendum est. Et primum quidem notandum est, COR. CELSVS atque PLINIVS, qui quae in medicina acciderunt notabilia, posteris tradiderunt, idque eo studiosius, quo magis euentus in medicina aut suis aut proximis ipsis temporibus euenirent, ATHENAEVS non memorasse, GALENVS uero primum fuisse, qui de eo et de secta ab eo condita, mentionem fecerit. Temporis, quod inter CORN. CELSVS et GALENVS est, interuallo, et quidem imperante NERONE seu VESPASIANO eum uixisse atque claruisse PLINIO-que fuisse coaeuum, suspicari licet. Ad quam opinionem, quam etiam IO. WIGAN ^{d)} et DAN. CLERICVS ^{e)} fouent, confirmandam, id facit, quod ARCHIGENES usus doctore AGATHINO, ATHENAEI, nisi omnia me fallunt, discipulo, teste SVIDA ^{f)}, TRAIANO Imperatore claruit atque artem medi-

c) Lib. II. Acutor. Morbor. Cap. VII. ed. IO. CONR. AMANNI. Amstel. MDLV. 4. pag. 74.

d) De Secta Aretaei ed. Aretaei Oxon. 1723. praefixa pag. XVIII.

e) Dan. le Clerc Histoire de la Medecine lib. IV. Sect. I. Cap. II. ed. Amstel. MDCCXIII. p. 505.

f) Suid. Lexic. sub uoc. Ἀρχιγένης ed. KVSTERI pag. 345.

medicam Romae exercuit. I. A. FABRICIVS^{g)} autem, cum POSIDONIO philosopho magnam consuetudinem fuisse ATHENAEO, eiusque et ASCLEPIADIS Bithyni aetate eum uixisse, perhibet. Nullius uero ueterum testimoniis uir in litterarum orbe celeberrimus nititur, neque temporum iustus ordo respondet. ASCLEPIADES enim et POSIDONIVS CICERONIS aequales fuerunt, quorum hic alterum medicum et amicum^{h)} alterum familiarem suumⁱ⁾ nominat. Incertum est etiam, quo locorum uitam suam transegerit ATHENAEVS, suamque sectam condiderit: sed sine dubio uixit Romae, quam in urbem his temporibus plurimi docti uiri confluebant, et in qua, quod PLINIVS^{k)} praeclare notauit, omnis fere medicina penes Graecos erat. In eadem urbe omnes quoque fere eius asseclae floruerunt. Autoritas eius magna fuit inter sui aevi medicos et laus praeclari medici plurima; quod ex GALENI^{l)}, rigorosi medicorum censoris, aliorumque omnium libris patet, qui eum non, nisi cum excellentis ingenii et consummati usus laude nominant. Nullus quoque e medicis horum temporum aeque uniuersam

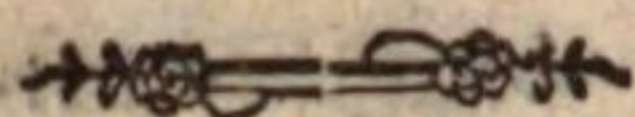
g) Bibl. Gaec. P. XIII. p. 93.

h) Cic. Lib. I. Orator. Cap. III. ed. Bipont. P. II. pag. 23.

i) Cic. Lib. I. de Finib. Cap. II. ed. Bipont. P. X. pag. 140.

k) Plin. Lib. XXIX. Cap. I.

l) Galen. Lib. VII. de Method. Medend. cap. III. ed. Chart. P. X. pag. 156.

sam rei medicae rationem, ac ille litteris, GALENO^{m)} expresse notante, mandauerat. Ipse et sectatores sui Stoicorum philosophiae erant deditiⁿ⁾, et GALENVS CHRYSIPPVM Solensem seu Tarsensem, philosophum Stoicum, virum nominis fama celeberrimum ingeniosissimumque, proauum huius sectae appellat^{o)}. Prima doctrinarum suarum elementa ex hac philosophia desumfit, coniungensque philosophiam cum medicis scientiis, quod quidem saepius non sine magno medicinae detrimento factum est, et uideri uoluit, et plane fuit medicus, quem HIPPOCRATES Magnus ἰσόδωρον dixerat; non corripit enim medicinam, philosophia sua in eam illata, sed potius ornauit atque amplificauit. Non enim experientia tantum, sed ratione quoque opus esse in medicina, bene perspexit, eamque ob causam methodum quandum, a GALENO^{p)} minime taxatam, in disponenda atque tradenda salutari arte inuenit. Opiniones atque decreta, quorum ipse auctor extitit, quae fuerunt etiam propria sectae ab eo conditae, et quaenam de elementis, generatione, febre, aliisque cogitauerit atque docuerit, infra exhibebimus atque explicabimus. Dolendum uero est, quod

m) *Galen.* Lib. I. de Element. cap. VI. T. III. pag. 15.

n) *Galen.* Lib. III. de diff. puls. cap. I. P. VIII. ed. Chart. pag. 63.

o) *Galen.* Lib. II. de diff. puls. cap. X. P. VIII. pag. 60.

p) *Galen.* de Arte Medica. Proem. T. II. pag. 196.

quod edax rerum tempus scripta tanti viri, in quibus, uti GALENVS notat, ἐπισημονικαῖς ἀπόδειξεσι usus est, consumserit. Temporis uero haec iniuria effecit, ut ingenium uiri, qui artem et augendo et eandem in nouam formam redigendo, eximiam nominis famam est consequutus, e scriptis suis cognoscere quidem non liceat, utque hac uoluptate, quam aut noua inuenta, aut praeclarius quam antehac dicta, nobis adferunt, destituamur. De libris eius, praeter titulos, quaedamque excerpta, quae GALENVS potissimum exhibuit, nihil superest: plurimorum quoque placitorum suorum memoria, cum ipsis libris extincta est. Septem libros *de Semine* conscripsit, aut forte plures, GALENVS enim eius *septimum de Semine* ^{q)} memorat: libros XXIV *de elementis*, aut plures scripsit, *tertiū enim de Elementis* ^{r)} et *libri uigesimi quarti*, ubi ATHENAEVS tum medicorum tum philosophorum opiniones de rigoris causis confutauerat, GALENVS meminit ^{s)}, et in libris, quos GALENVS *de Elementis* confecit, eum memorat aduersus ASCLEPIADEM disputantem ^{t)}. Praeter illa, quae in GALENI scriptis passim extant fragmenta, septem ex ATHENAEI Commentariis capita

B 2

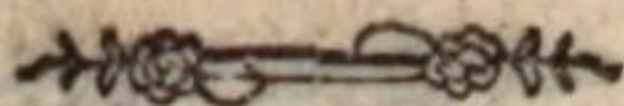
ORI-

q) *Galen.* Lib. II. de Semine cap. I. P. III. pag. 214.

r) *Galen.* Definit. med. Definit. XXXI. P. II. pag. 236.

s) *Galen.* Lib. II. de Symptom. caus. cap. III. P. VII. pag. 69.

t) *Galen.* Lib. I. de Element, cap. XI. P. III. pag. 24.

ORIBASIVS^{u)} in *Medicinalibus Collectionibus*, et de aëris qualitatibus AETIVS^{x)} fragmentum exhibent. Alium GALENVS ATHENAEVM, scilicet Augurem^{y)} memorat, et in ORIBASII libris *Medicinalium Collectionum* MENESITHEVS ATHENAEVS^{z)} occurrit, qui uero locus, mea quidem sententia, uitiose translatus et sic emendandus est: MENESITHEVS et ATHENAEVS. MENESITHEVS enim non ignobilis medicus fuit ab ATHENAEO diuersus^{a)}.

§. II.

THEODORVS ATQVE AGATHINVS,
ATHENAEI DISCIPVLI.

Discipuli, qui ATHENAEO magistro sunt usi, THEODORVS ac AGATHINVS fuerunt. Viginti THEODOROS fuisse, DIOGENES LAERTIVS memorat^{b)}, quorum noster decimus septimus ATHENAEVM habuit praeceptorem. Inter Pneumaticorum

u) *Oribas.* Lib. I. *Medicinal. Collect.* cap. II. IX. XI. Lib. II. cap. LXVII. Lib. V. cap. V. Lib. IX. cap. V. XII. *Coll. Steph.* p. 206. 209. 234. 263. 366. 368.

x) *Aet.* Tetrab. I. Serm. III. cap. CLXIII. ed. Graec. Venet. apud Aldum 1534. pag. 61.

y) *Galen.* Comment. in Hipp. lib. de acutor. victu P. XI. pag. 10.

z) *Oribas.* Lib. II. *Medicinal. Collect.* cap. LXVII. *Collect. Steph.* pag. 234.

a) *Galen.* Lib. VII. *Method. Medend.* cap. III. P. X. pag. 156.

b) *Diogen. Laert.* Lib. II. de vit. Philosophor. Aristip. ed. AEGID. MENAGII. Amstel. 1692. pag. 170.

rum sectae medicos THEODORVS minimam nominis famam adsequutus esse uidetur. In libris a GALENO conscriptis, nomen THEODORI (et num hoc loco nostrum THEODORVM uoluerit, ualde dubium est) una tantum uice occurrit c), et nonnulla a THEODORO composita medicamenta in ALEXANDRI TRALLIANI d), AETII e), et NICOLAI MYREPSI f) scriptis inueniuntur. Quoniam autem plures medici THEODORI nomen habentes extabant, uix certe dixerim, num noster, numne alius THEODORVS, is incertus horum medicamentorum autor extiterit.

Alter ATHENAEI discipulorum, quorumque nomina ad nos peruenere, AGATHINVS Lacedaemonius g) fuisse uidetur, quem quidem ueteres ATHENAEO praeceptore usum esse non memorant, Pneumaticorum sectae tamen placita ab eo accepisse, partim testimonia doctissimi I. O. WIGANI

B 3

GANI

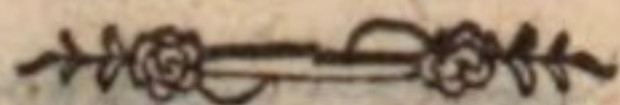
c) *Galen.* De cuiusque animi peccatorum dignotione atque medela, Cap. VI. P. VI. pag. 549.

d) *Alexand. Trallian.* Lib. I. cap. XV. ed. Basil. 1556. 8. pag. 79.
Περὶ διαγωγῆς τῆς ἐπιληψίας ἐν τοῦ δευτέρου Θεοδώρου.

e) *Aet.* Tetrab. IV. Serm. I. cap. XLVI. Serm. II. cap. XXIV. XLVIII. Coll. Steph. pag. 628. 694. 753.

f) *Nic. Myreps.* De Composit. medicament. Sect. IX. cap. XXIII. Sect. XXXVI. cap. CIV. Coll. Steph. pag. 547. 734.

g) *Galen.* definit. Medic. Defin. XIV. P. II. pag. 135.

GANI^{h)} atque ALB. DE HALLERⁱ⁾ confirmant, partim uero et id probat, quod ARCHIGENES, Pneumaticorum sectae medicus non incelebris, quem mox memorabo, AGATHINVM praeceptorem habuit^{k)}, ARCHIGENES uero, si temporis spatium, quo Pneumatici medici uiguerunt, a NERONE uel VESPASIANO, usque ad ADRIANVM uel ANTONIVM PIVM Imperatores, (ab anno LXIX post Christum natum usque ad annum CLXI.) rite perpendes, tertius a secta condita fuit: AGATHINVS itaque secundus erat, quem ab ATHENEO ipso et sectae suae, et uniuer-sae artis salutaris praecepta accepisse uero simile est. Secta, quam alii Episynteticam, alii vero Eclecticam, alii Hecticen nominarunt, ab AGATHINO dicitur esse condita^{l)}. Nulla autem, exceptis nominibus, de hac secta nobis relicta sunt monumenta, ita, ut quid senserint huius sectae affec-tae, et in quo a placitis medicorum, quae his temporibus maxime ualebant, discesserint, plane nesciamus. Sola huius sectae nomina nobis supersunt, et ex nominibus decreta huius sectae uix alius proponet, nisi qui nugas fabulasque pro ueritate lectoribus uendere uelit. GALENVS non in pau-

h) De Aretaei Secta in ed. Aretaei. p. XIX.

i) Bibl. Medic. Pract. P. I. pag. 197.

k) Suid. Lexic. sub uoc. Αρχιγένης ed. KVSTERI P. I. pag. 345.

l) Galen. definit. Medicin. Defn. XIV. P. II. pag. 235.

paucis librorum suorum locis AGATHINVM medicum Pneumaticorum sectae addictum et ATHENAEI sectatorem ^{m)} nominat; hinc si episyntheticam seu eclecticam sectam eam intelligimus, quae ex diuersis sectarum placitis, systema suum medicinale condiderit, AGATHINVM in contemplatiua medicae scientiae parte ATHENAEVM esse sequutum, vero non absimile est. Medicus non ignobilis fuit, et GALENVS, etsi multum contra eum disputat ⁿ⁾, uirum non uulgarem ^{o)} appellat. Omnes, quos confecit, libri et qui a GALENO aliisque nominantur, interierunt. Scripsit autem *de Pulsibus* ^{p)}, *de Helleboro* ^{q)}, *de febre semitertiana* ^{r)}. *Emplastrum ad rhagades* GALENVS ex libris AGATHINI nobis seruauit ^{s)}. Balnea frigida atque calida ualde commendauit ^{t)}. ARCHIGENI, discipulo suo sanitatem AGATHINVS restitutam debuit ^{u)}, is enim eum ex uigiliis deliran-

B 4

tem,

m) Galen. Lib. I. de dignoscend. pulsib. cap. III. P. VIII. pag. 110.

n) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P. VIII. pag. 98.

o) Galen. aduersus eos, qui de typis scripserunt, cap. III. P. VII. pag. 161.

p) Galen. Lib. II. de diff. puls. cap. VI. P. VIII. pag. 48.

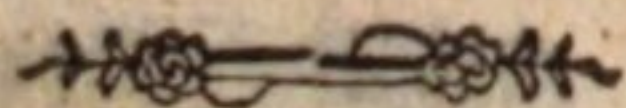
q) Cael. Aurelian. Lib. III. Acut. Morb. cap. XVI. ed. AMANNI pag. 233. et Oribas. Lib. VIII. Medicinal. Collect. cap. II. Coll. Steph. pag. 336.

r) Galen. Comment. in Lib. I. Epidem. Com. III. Text. VI. P. IX. pag. 89.

s) Galen. Lib. V. de Compos. med. per genera cap. XI. P. XIII. p. 792.

t) Oribas. Lib. X. Medicinal. Collect. cap. VII. Collect. Steph. p. 388.

u) Aet. Tetrab. I. Serm. III. cap. CLXXII. ed. Graec. apud Ald. Venet. 1534. pag. 64.

tem, capite eius multo calido oleo irrigato, confestim liberauit.

§. III.

ARCHIGENES ET HERODOTVS AGATHINI DISCIPVLI.

AGATHINI discipuli, qui famam sibi comparauerunt, quorumque memoria posteritati est tradita ARCHIGENES^{x)} atque HERODOTVS^{y)} extant.

ARCHIGENES Apameae^{z)}, urbe Syriae, natus, patre PHILIPPO^{a)} Romae sub TRAIANO Imperatore uixit atque artem medicam exercuit^{b)}. Medicis, qui maximum apud ueteres celebritatis nomen consequuti sunt, est ad censendus. Omnes fere, qui post eum de rebus medicis scripserunt, autores, illius et quidem non sine laude magna, faciunt mentionem. CAEL. AVRELIANVS^{c)}, ORIBASIVS, AETIVS, ALEXANDER TRALLIANVS, PAVLVS AEGINETA, NICOLAVS MYREPSVS, ACTVARIVS^{d)}, quin et Arabum medici IOANNES MESVES^{e)}, SERAPION

x) *Suid.* l. c. *Aet.* l. c. et *Galen.* Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P. VIII. p. 98.

y) *Galen.* Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P. VIII. pag. 98.

z) *Galen.* Introduct. cap. IV. P. II. pag. 363. et *Suid.* Lexic. sub uoc. Αρχιγένης.

a) *Suid.* l. c.

b) *Suid.* l. c.

c) Lib. II. Acut. Morb. cap. X. ed. AMANNI pag. 96. et 98.

d) Lib. VI. de Method. Medend. cap. VIII. Coll. Steph. pag. 310.

e) *Mesuae* opp. a IO. COSTA recens. Venet. 1568. pag. 132.

RAPION, RHAZES^{f)}, de eo in libris suis mentionem iniiciunt et methodum medendi ab eo institutam, et medicamenta ab eo adhibita commendarunt, atque nobis tam studiose et copiose seruarunt, ut libri, quos de medicamentis composuit, e scriptis horum uirorum opera uix difficili, possent restitui; et ALEXANDER TRALLIANVS^{g)} diuinissimum eum appellat. Etsi GALENVS multum ab eo dissentit, obscurumque uirum^{h)} et non rerum, sed nominum, rem nullam declarantium nouatoremⁱ⁾ eum uocat, tamen uariis locis etiam leniter de eo iudicat^{k)}, imo saepe eum laudat^{l)} et inter praestantissimos refert medicos^{m)} atque φιλόπονον εἰς τὰ τῆς ἰατρικῆς ἔργα eum praedicatⁿ⁾, eiusque scripta ἀξιόλογα esse dicit. Pneumaticorum sectae nomen dedit^{o)}; auctor uero

B 5

libri,

f) Io. Alb. Fabricii Bibl. Graec. Tom. XIII. pag. 81.

g) Alexand. Trall. Lib. VII. cap. VI. ed. Basil. 1556. pag. 332. Ἀρχιγένης μὲν εὖν ὁ θειότατος.

h) Galen. Lib. II. de loc. affect. cap. V. P. VII. p. 419.

i) Galen. l. c. cap. IV. pag. 418.

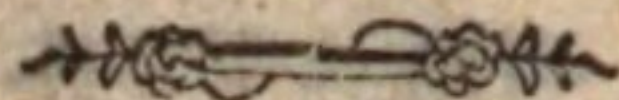
k) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. I. P. VIII. pag. 81. Ἐπὶ καὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα (Ἀρχιγένην) σὺν τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς τοῖς νεωτέροις, τὸ τῆς φιλορυσίας ἐπενείματο νόσημα· καὶνὴν γὰρ ἐγὼ τὴν δε τὴν πρὸσηγορίαν ἐπὶ τῷ καὶνῷ πρᾶγματι τέθειμαι. καὶ τοι γε οὐκ ἦν ἄξιος Ἀρχιγένης παθεῖν τοῦτο τὸ κακόν, οὐκ ἀμελῶς ἐσχηκὼς αἰνῆς περὶ τὰ τῆς τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὥσπερ ψώρας καὶ ὀφθαλμίας ἀπολαύουσιν ἐνίοι τῶν πηλοσισιζόντων ἀκροντες, οὕτω καὶ ὁ αἰνὴς οὗτος εἰς τὴν περὶ τῶν ὀράσεων φλυαρίαν ὑπεσυχῆ.

l) Galen. Lib. III. de loc. affect. cap. I. P. VII. pag. 424.

m) Galen. Comment. in Lib. II. Epidem. Hipp. P. IX. pag. 142.

n) Galen. Lib. II. de loc. affect. cap. VI. P. VII. pag. 408.

o) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XII. P. VIII. pag. 99.

libri, qui *Introductio* uel *Medicus* inscribitur, quique GALENO tribuitur, inter Eclecticorum sectae medicos eum numerat p). Tanta fuit in disputando pertinacia, ut statueret, *ciuitatem potius, quam ullum sectae placitum, prodendam* q). Hiera eius magni a priscis medicis est habita, et quod GALENVS testatur, et e fragmentis ab eo nobis seruatis cognosci potest, in curandi ratione fuit exercitatissimus r). Quanta nominis fama inter ceteros sui aevi medicos, Romae artem exercentes, eminuerit, e nonnullis IUVENALIS locis potest perspicui. Sic enim Poëta Satyr. XIII. uers. 97. canit:

si non eget Anticyra, nec

Archigene.

et Satyr. XIV. uers. 252.

Ocyus Archigenem quaere, atque eme, quod Mithridates Composuit.

et Satyr. VI. uers. 236.

tunc corpore sano

Aduocat Archigenem.

Et uetus Scholiastes, magnum eum fuisse illius temporis medicum, ad hunc locum notat s). Aetatis anno LXIX diem, si SVIDAE est credendum, obiit supremum t) scripsit ARCHIGENES *undecim libros epistolarum*

p) Galen. Introduct. cap. IV. P. II. pag. 363.

q) Galen. Lib. II. de diff. puls. cap. X. P. VIII. pag. 60.

r) Galen. Lib. III. de loc. affect. cap. V. P. VII. pag. 431.

s) Iuuenalis Satyrae ed. HENRIC. CHRIST. HENNINIVS. Vltraj. 1685. 4. pag. 194.

t) Suid. Lexic. sub uoc. Αρχιγένης.

stolarum^{u)}; in primo extabat *epistola ad MARSVM*, qua ipsi consilium dabat, quomodo patri memoriam laesam restitueret. Scripsit porro, praeter hos undecim libros, *epistolam ad MARSVM de atra bile*^{x)}; *epistolam ad eundem de melancholia*^{y)}; *epistolam ad ATTICVM*^{z)}; *epistolam ad ARISTONEM*^{a)}; libros duos *de morborum temporibus*^{b)}; librum *de propriis diuturnorum morborum signis*^{c)}; libros *de pulsibus*^{d)}, in quos GALENVS octo Commentarios scripsit^{e)}, qui autem inter GALENI scripta non amplius extant, sed interierunt; librum *de uehementi pulsu*^{f)}; librum *de febrium significatione*^{g)}; *Commentarios de febrium signis*^{h)}; *Compendium horum de febrium signis*
Com-

u) *Galen.* Lib. III. de loc. affect. cap. V. P. VII. pag. 429.

x) *Aet. Tetrab.* I. Serm. III. cap. CXIV. et *Tetrab.* II. Serm. II. cap. XXXVII. Coll. Steph. pag. 136. 267.

y) *Nicol. Myreps.* Sect. XXIII. cap. XX. Coll. Steph. pag. 649.

z) *Paul. Aeginet.* Lib. III. cap. XLV. Coll. Steph. pag. 446.

a) *Aet. Tetrab.* I. Serm. III. cap. CLXXXIV. Coll. Steph. pag. 160.

b) *Galen.* de totius morbi temporib. cap. VIII. P. VII. pag. 34.

c) *Galen.* Lib. III. de loc. affect. cap. XII. P. VII. pag. 447. et *Oribas.* Lib. VIII. Medicinal. Collect. cap. I. Collect. Steph. p. 333.

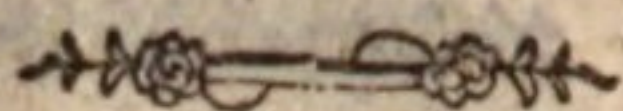
d) *Galen.* de arte Medend. cap. XXXVII. P. II. pag. 231. Lib. VIII. de Method. medend. cap. III. P. X. pag. 188. Lib. IV. de diff. pulsib. cap. I. P. VIII. pag. 81. et Lib. III. de Praesagit. ex puls. cap. V. et VII. P. VIII. pag. 288. 293.

e) *Galen.* de libris propriis cap. V. P. I. pag. 43. et Lib. III. de Praesagit. ex puls. cap. VII. P. VIII. p. 293. Lib. II. de diff. febr. cap. VIII. P. VII. pag. 138.

f) *Galen.* Lib. III. de diff. puls. cap. I. P. VIII. pag. 62.

g) *Galen.* Lib. VIII. Method. medend. cap. III. P. X. pag. 158.

h) *Galen.* Lib. III. de diff. puls. cap. VII. P. VIII. pag. 79. et Lib. III. de Praesagit. ex puls. cap. VII. P. VIII. pag. 293.

*Commentariorum*ⁱ⁾; librum *de restauratione laesae memoriae*^{k)}; librum *de Castorei usu*^{l)}; libros duos *de medicamentis secundum genus*^{m)}.

HIERONYMI MERCVRIALIS sententiaⁿ⁾: *apud DIONEM CASSIVM pro HERMOGENE ARCHIGENEM legendum esse*, iam a FABRICIO^{o)} et CLERICO^{p)} optime refutata, plurimam ueri speciem prae se ferre uix mihi uidetur. Fuit enim HERMOGENES alius medicus, qui ADRIANO Imperatore uixit^{q)}, in quem duo prostant epigrammata, quorum alterius LVCILLIVS^{r)} alterius MARTIALIS^{s)} est autor,

i) *Galen. ibid.*

k) *Galen. Lib. III. de loc. affect. cap. V. P. VII. pag. 428.*

l) *Galen. Lib. XI. de Simplic. medicament. facultatib. cap. I. P. XIII. pag. 304.*

m) *Galen. Lib. III. de Composit. Medicament. secund. loc. cap. II. Lib. V. cap. III. et Lib. IV. de Composit. Medicament. per gen. cap. IX. P. XIII. pag. 412. 471. 759. Alexand. Trallian. Lib. I. cap. XV. ed. Basil. 1536. pag. 82.*

n) *Lib. I. Variarum Lectionum, Basil. 1576. cap. V. pag. 14.*

o) *Bibliothec. Graec. P. XIII. pag. 180.*

p) *Hist. de la Medicin. P. II. Lib. IV. Sect. II. cap. I. ed. Amstel. 1723. pag. 503.*

q) *Dio Cass. Lib. LXIX. hist. Rom. ed. IO. LEVNCLAVII. Hannon. 1606. pag. 797.*

r) *Antholog. Graec. ed. R. F. P. BRVNCK. Argent. 1773. P. II. pag. 324.*

*Ερμυγένη τὸν ἰατρὸν ἰδὼν Δίφαντος ἐν ὕπνῳ
Οὐκ ἔτ' ἀνυγέρθη, καὶ περίαμμα φέρον.*

s) *Martialis Lib. VI. Epigrammat. Epigr. LIII.*

Lotus nobiscum est hilaris, coenauit et idem,

Inuentus mane est mortuus Andragoras.

Tam subitae mortis causam, Faustine, requiris?

In somnis medicum uiderat Hermogenem,

autor, qui illud LVCILLII imitatus est, quae autem minime in laudem HERMOGENIS sunt scripta.

Alter ex AGATHINI discipulis HERODOTVS fuit, cui praeceptor librum suum de pulsibus dedicauit ^t). I. A. FABRICIVS ^u) eum pro uno ex ATHENAEI discipulis habere uidetur, et ANDR. TIRAQVELLVS ^x) MENONEM eius praeceptorem fuisse affirmat, et quidem ex his GALENI ^y) uerbis: Τούτῳ γὰρ ἀνδρὶ (Ἡρόδοτῳ) προσεφώνησε τὸ βιβλίον ἐαυτοῦ μὲν ὄντι μαθητῇ, quae est pessime interpretatus, luce enim clarius ex hoc loco adparet, AGATHINVM fuisse HERODOTI doctorem. Patria HERODOTI ignoratur. Romae autem NERVA seu TRAIANO Imperatore uixit, ibique artem suam exercuit, et teste GALENO ^z), non sine magna laude. E numero Pneumaticorum fuit medicorum, et tanto studio doctrinis huius sectae fuit deditus, ut omnes alias medicorum sectas, praeter Pneumaticorum parui faceret ^a). Quaedam adhuc medicamenta ab eo composita, in GALENI, AETII et ORIBASII scriptis

t) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P.VIII. pag. 98.

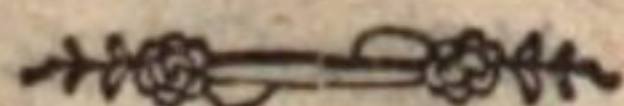
u) Biblioth. Graec. P.XIII. pag. 184.

x) Andr. Tiraquelli de nobilitate in Eiusd. Opp. P.I. Francof. ad Moen. 1597. pag. 177.

y) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P.VIII. pag. 98.

z) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P.VIII. pag. 98.

a) Galen. Lib. I. de simplic. medicam. facultatib. cap. XXIX. P.XIII. pag. 21. Ὡς Ἡρόδοτος μὲν, ἀπείσας τὰς ἄλλας αἰρέσεις μοχθηρὰς ὑπολαμβάνων, πλὴν τῆς πνευματικῆς.

scriptis inueniuntur, et hi quoque nonnullos libros ab eo conscriptos memorant. Scripsit uidelicet librum *de remediis extrinsecus occurrentibus* ^{b)}; libros *de praesidiis euacuantibus* ^{c)}; librum *de remediis euacuantibus* ^{d)}; librum *de auxiliis quae fiunt* ^{e)}; et librum quem ipse *Medicum* inscripsit ^{f)}.

§. IV.

MAGNVS ET LEONIDES.

Ad MAGNUM nunc, Pneumaticorum sectae medicum, non ignobilem ^{g)} oratio nostra debet procedere. Patriam, si CAEL. AVRELIANO ^{h)} credendum est, habuit Ephesum, Romae autem, ADRIANO; ut uidetur, Imperatore uixit atque medicinam exercuit. Quo doctore usus sit, ignoratur. ARCHIGENIS autem, qui multum contra eum disputat ⁱ⁾, et GALENI aequalis et Romae Archia-
ter fuit ^{k)}. Scripsit libros *de Inuentis post THEMISONIS tempora* ^{l)}, quos DEMETRIO Philosopho dicauit;

b) Oribas. Lib. X. Medicinal. Collect. cap. IV. V. XVII. Coll. Steph. pag. 387. 394.

c) Oribas. Lib. VII. Medicinal. Collect. cap. XVII. Coll. Steph. p. 316.

d) Oribas. Lib. VIII. Medicinal. Collect. cap. VII. Coll. Steph. p. 342.

e) Oribas. Lib. VI. Medicinal. Collect. cap. XX. Coll. Steph. p. 291.

f) Galen. Comment. in Epidem. Hipp. Comment. VI. P. IX. p. 429.

g) Galen. Lib. III. de diff. puls. cap. II. P. VIII. pag. 65.

h) Cael. Aurel. Lib. III. Acut. morb. cap. XIV. ed. AMANNI. p. 225.

i) Galen. Lib. IV. de diff. puls. passim.

k) Galen. Lib. I. Theriac. ad Pisonem. cap. XII. P. XIII. pag. 948.

l) Galen. Lib. III. de diff. puls. cap. I. P. VIII. pag. 63.

cauit; librum *Theriaca* ad PISONEM ^{m)}; libros *de pulsibus* ⁿ⁾ et *epistolas*, quas CAEL. AVRELIA-
NVS ^{o)} memorat. In hunc quoque medicum LV-
CILLIVS composuit epigramma ^{p)}, ex quo sal-
tem liquet, eum praeclari medici munere esse fun-
ctum atque bonum fuisse uirum. Epigramma, quod
in GALENVUM extat ^{q)}, MAGNVUM nostrum auto-
rem habere, IO. ALB. FABRICIVS exhibet ^{r)}. No-
men eius quoque in AETII ^{s)}, ALEXANDRI
TRALLIANI ^{t)}, NICOLAI MYREPSI ^{u)} et
ACTVARII ^{x)} scriptis memorat.

LEO-

m) *Galen. Lib. I. Theriac. ad Pisonem cap. XIII. P. XIII. pag. 948.*

n) *Galen. Lib. III. de diff. puls. cap. I. P. VIII. pag. 61.*

o) *Cael. Aurel. Lib. III. Acut. Morb. cap. XIV. ed. AMANNI. p. 225.*

p) *Antholog. Graec. ed. R. F. P. BRVNCK. Argent. 1773. P. II. pag. 343.*

Μάγνον, ὃτ' εἰς Αἶδην κατέβη, προμίων Αἰδωνεὺς
Εἶπεν· Αναστήσων ἤλυθε καὶ νέκυας.

q) *Antholog. Graec. P. II. pag. 304.*

ΜΑΓΝΟΥ ΙΑΤΡΟΥ.

Εἰς τὴν εἰκόνα Γαληνέου.

Ἦν χρόνος ἡνίκα γαῖα βροτοὺς διὰ σείο, Γαληνέ,
Δέχνυτο μὲν θνητοὺς, ἔτρεφε δ' ἀθανάτους.
Χήρευεν δὲ μέλαθρα πολυκλαύτου Αχέροντος,
Σὴ παιμονίῃ χειρὶ βιαζόμενα.

Autor autem huius epigrammatis, quod MAGNO *ἰατρῶ* tribui-
tur, alius quam noster, esse uidetur, uixit enim hic post GA-
LENI tempora; MAGNVS autem Pneumaticus medicus GA-
LENI aequalis fuit.

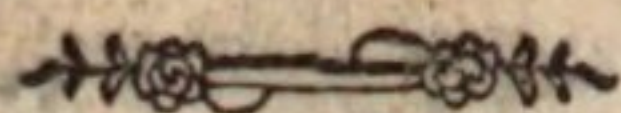
r) *Biblioth. Graec. P. XIII. pag. 314.*

s) *Aet. Tetrab. IV. Serm. II. cap. XIII. Coll. Steph. pag. 754.*

t) *Alexand. Trall. Lib. V. cap. IV. ed. Basil. 1558. pag. 260.*

u) *Nic. Myreps. Sect. XXXIV. cap. II. Coll. Steph. pag. 716.*

x) *Actuar. Lib. V. de Method. medend. cap. VI. Coll. Steph. p. 267.*

LEONIDES non quidem Pneumaticorum familiae fuit addictus sed Episyntheticae y), quam iam memoravi, et solus huius sectae medicorum est, cuius memoria ad posteritatem pervenit. Cuius sectae medici, quum ex aliarum sectarum placitis eligerent, quae iis optima uidebantur, et in contemplativa medicinae parte, quod supra probavi, Pneumaticorum placita non raro sequerentur, quid de eo in priscorum monumentis nobis restet, enarrabo. Et quidem haec pauca sunt, ut adeo etiam eorum, quae scripsit, tituli perierint, bonique et probati medici laudem uix esse consequutus uideatur. Nam praeter medicamenta quaedam, quae AETIVS^{z)} ac PAVLVS AEGINETA^{a)} nobis seruarunt, ueteres medici nihil de eo perhibent. Illum quoque Chirurgiae operam dedisse hi scriptores memorant, et in libris eorum quaedam adhuc fragmenta chirurgica e LEONIDAE libris, u. g. *de fistulis ani*^{b)}, *de herniis*^{c)}, *de melicerite*^{d)}, *de methodo mammas can-*
crosas

y) *Cael. Aurel. Lib. II. Acut. morb. cap. I. pag. 75. et Galeni Introduct. cap. IV. P. II. pag. 363.*

z) *Aet. Tetrab. II. Serm. II. cap. I. Tetrab. IV. Serm. II. cap. VIII. Coll. Steph. pag. 241. 686. et passim.*

a) *Paul. Aeginet. Lib. IV. cap. LXIV. Coll. Steph. pag. 518. et aliis locis.*

b) *Aet. Tetrab. IV. Serm. II. cap. II. Coll. Steph. pag. 687.*

c) *Aet. ibid. cap. XXII. XXIII. pag. 692—694.*

d) *Aet. Tetrab. IV. Serm. III. cap. VII. Coll. Steph. pag. 743.*

crofas amputandi ^{e)}, *de membrorum amputatione* ^{f)} etc. inueniuntur, et is unicus Pneumaticorum est medicus, quem arti chirurgicae operam dedisse, notum est.

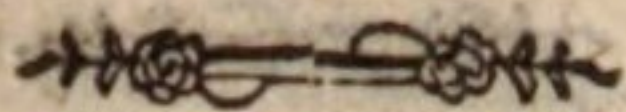
§. V.

TEMPORIS SPATIVM, QVO PNEVMAT- TICI MEDICI FLORVERVNT.

Perbreue itaque temporis spatium est, quo secta, de qua agimus, Pneumaticorum uiguit, annis scilicet XCII. a VESPASIANO nimirum ad ANTONINVM PIVM usque Imperatorem comprehensum. Quoniam autem haec secta tum medicos habuit, qui decretis illius adsentirentur, (quod iam probavimus) celeberrimos, cum in plurimis contemplatiuae medicinae doctrinis, a placitis, quae his temporibus potissimum ualebant, Empiricorum medicorum atque Methodicorum (quod mox probabimus) discessit: plurimum sane interest causas scire, quae effecerint, ut secta sub auspiciis non plane infelicibus nata, perierit, cum vix effloruisse esset uisa. Eaeque partim in ipso modo latent, quo medicina his temporibus Romae colebatur, partim in ipso horum temporum ingenio moribusque. Medicinales hae sectae florebant, Dogmatica, eaque antiquissima, Empirica, illi antiquitate quidem,

e) *Aet. Tetrab. IV. Serm. IV. cap. XLV. Coll. Steph. pag. 800.*

f) *Paul Aeginet. Lib. VI. cap. LXXXIV. Coll. Steph. pag. 587.*

quidem, non uero celebritate secunda, atque Methodica ex utraque, maxime tamen ex Empirica, quod probauit Praeceptor optimus ACKERMANN^{g)}, Vir Celeberrimus, nata. Empiricis his temporibus atque Methodicis uia facilis tritaque esse uidebatur, ad discendam exercendamque medicinam, notaque est uana gloriola, qua THEMISON se medicinam intra sex menses cuiquam ita traditurum promisit, ut eam plane caperet eique exercendae plane idoneus esset. Facilis hinc plurimis medicis opera in discenda atque exercenda medicina cum uideretur, eo facilius multi adducti sunt, ut posthabitis iis fere omnibus, quae operam et ingenii laborem requirunt, in leuioribus medicinae studiis acquiescerent, grauiora fugerent. Grauiora quidem et laboriosiora Dogmaticorum erant studia, uerum haec studia non in amplificanda medicina, non in finibus illius dilatandis, sed potius in discendis iis, quae ERASISTRATVS, quae HEROPHILVS dixerat, atque in disceptationum, contentionum atque rixarum studio consistebat, ut quoque post horum uirorum tempora usque ad GALENUM etiam in speculatiua medicinae parte uix multa nouiter esse dicta putem. Frigus atque segnities his temporibus inge-

g) Illustr. IO. CHR. GOTTL. ACKERMANN *Beytraege zur Geschichte der Secte der Empiriker nach den Zeiten des Galenus.* In PHIL. LVDW. WITTEWERI Fautoris optimi *Archiv für die Geschichte der Arzneykunde, Nürnberg. 1790. 8. I. B. I. St. pag. 36. seqq.*

ingenia medicorum occupauerat, vix, nisi aliorum contradictione incalescentia: sique aliquando magnum quendam nasci uirum contingeret, qui in medicinae finibus dilatandis, aut nouis contemplationibus excogitandis non inglorius uersaretur, stupuerunt, adsequi non potuerunt.

Mores quoque Romanorum, uti temporibus post sectam Pneumaticorum natam erant, promouendae ipsi atque prouulgandae uix commodi fuerunt. Romani enim, uti PERSIVS, IUVENALIS^{h)}, COR. TACITVS, GALENVS aliique eos depingunt, luxuriae atque desidiae fuerunt dediti, litteras uero atque artes neglexerunt ac contemserunt. Pecuniae et honorum cupido eorum occupauerat animos, deditique erant uoluptatibus ac deliciis. Cum reliqua adulatorum turba etiam Philosophi apud principes ciuitatis circumuolitabant; mane eos salutando, uesperis apud eos coenando erant occupati, ἐν τούτων γὰρ, ut GALENIⁱ⁾ uerbis utar, καὶ φιλεῖσθαι, καὶ προσάγεσθαι, καὶ τοὺς τεχνίτας πισεύεσθαι, οὐκ ἐν τῆς οἰκείας παρασκευῆς. Quid? quod

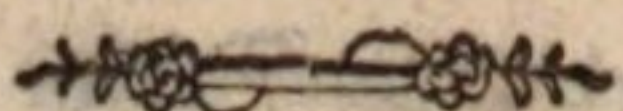
C 2

fi

h) Iuuenalis Satyr. III. uers. 41. seqq.

*Quid Romae faciam! mentiri nescio; librum,
Si malus est, nequeo laudare, et poscere; motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec uolo, nec possum: ranarum uiscera nunquam
Inspexi. — — — — —
Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te secreti fecit honesti. etc.*

i) Galen. Lib. I. Method. Medend. cap. I. P. X. pag. 2.

si quis sectabatur sapientiae studium, pro insano habebatur. Empiricorum nugae ac Methodicorum arrogantia, huic aevo magis erant accomodatae, quorum illi rationalem disciplinam nihil ad medicinam, hi uero nullius causae notitiam quidquam ad curationes pertinere, satisque esse quaedam communia morborum intueri, existimabant. Non itaque mirandum est, Pneumaticorum sectam alta, quod mox probabo, contemplatione, quid in intimis suis penetralibus natura ageret, rimantem, medicinamque cum philosophia coniungentem, studium ergo et laborem a suis postulantem, tam paucos inuenisse sectatores, et tam breui temporis spatio et effloruisse et defloruisse. Et GALENI iam temporibus Pneumaticorum secta extincta esse uidetur, unicusque, qui illius fecit mentionem scriptor, est GALENVS. Omnes antiqui rerum medicarum autores, etsi sectatorum nomina saepe in eorum scriptis occurrunt, sectam Pneumaticam et medicos Pneumaticos silent. Neque GALENVS in libris, quos de sectarum placitis expresse scripsit, Pneumaticorum sectam memorat. Occasione data in aliis libris nonnullas huius sectae doctrinas exponit, contra quas disputat, easque refellit. Hinc GALENVM quoque uix magni hanc sectam aestimasse credibile est; quamuis eius sectatores non sine laude esse finit: philosophiam enim huius sectae, quae Stoicorum erat, non amabat.

SECTIO II.

DOCTRINAE SECTAE MEDICORVM PNEVMATICORVM.

§. I.

VOCIS ΠΝΕΥΜΑ SIGNIFICATIO.

Pneumatici medici animam mundi Stoicorum, quorum doctrinis, uti saepe iam diximus, erant dediti, πνεῦμα appellare solebant. Multis quidem philosophorum, non casu fortuito ortum fuisse hunc mundum, antiquissimis iam temporibus erat persuasum. Stoici autem ignem quendam artificiosum ^{a)}, (πῦρ τεχνικόν, πνεῦμα πυροειδές, καὶ τεχνοειδές) ^{b)} ui omnia procreandi ac conseruandi praeditum ^{c)} materiaeque inclusum atque immixtum, mundum procreasse putabant. Ex hoc igne artificioso elementa, quae

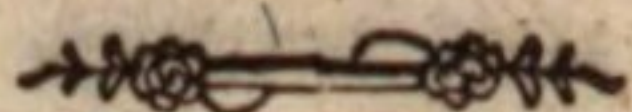
C 3

rerum

a) Cic. Lib. II. de Natur. Deor. cap. XXII. P. XI. ed. Bipont. p. 82. Non quod is ignis arte quadam procreatus sit, sed ob uim omnia progignendi ac conseruandi, artificiosum illum nominabant: τὰ τε (πῦρ) τεχνικὸν αὐζητικὸν τε καὶ τηρετικόν. Stob. Eclog. phys. pag. 57. et Cic. l. c.

b) Diogen. Laert. Lib. VII. de uit. philosoph. Zen. Segm. 156. ed. AEGID. MENAGII, Amstel. MDCXCII. pag. 465. et Plutarch. Lib. I. de plac. philos. cap. VI. T. II. ed. GVIL. XYLANDRI, Francof. MDCXX. pag. 879.

c) Io. Stobaei eclog. phys. pag. 57.

rerum universitatem efficiunt, tali modo prodiisse existimarunt. Ignis substantiam per aërem uersam in humorem transiisse, crassio rem eius partem atque consistentem mutatam esse in terram, subtiliorem uersam in aërem (nos ambientem), subtilissimam autem ignem euasisse^{d)}. Hunc uero ignem artificiosum, quem CICERO etiam ardorem^{e)} appellat, carentem quidem forma, omnes posse formas induere^{f)}. Isque ignis, ex Stoicorum mente, animus est, quia sua sponte mouetur^{g)}, mundum itaque reddit animantem^{h)}, qui, quia uniuersus singulis suis partibus ipsisque hominibus intelligentia ac sapientia praeditis, est melior, etiam intelligens sapiensque fit, necesse estⁱ⁾. Quod etiam ZENO apud CICERONEM^{k)} ita probabat: *Quod ratione utitur, id melius est, quam id, quod ratione non utitur; nihil autem mundo melius: ratione igitur mundus utitur.* Et porro: *Nul-*

d) Diog. Laert. Lib. VII. de vit. Philos. Segm. 142. ed. AEG. MENAGII pag. 454. Γίνεσθαι τὸν κόσμον, ὅταν ἐκ πυρὸς ἡ οὐσία τραπῇ δι' αἰέρος εἰς ὑγρότητα, εἴτα τὸ παχυμερές αὐτοῦ συστάν ἀποτελεσθῇ γῆ, τὸ δὲ λεπτομερές ἐξαερωθῇ, καὶ τοῦτ' ἐπιπλέον λεπτυνθὲν ὡς ἀπογεννήσῃ.

e) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. XII. P. XI. ed. Bipont. pag. 71.

f) Plut. Lib. I. de Placit. philos. cap. VI. T. II. ed. GVIL. XYLAND. p. 879. Πνεῦμα νοερόν καὶ πυρῶδες, οὐκ ἔχον μὲν μορφὴν, μεταβάλλειν δὲ εἰς αἰ βούλεται, καὶ συνεξυμφοῦμένον πᾶσι.

g) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. XII. P. XI. pag. 71.

h) Diog. Laert. Lib. VII. Segm. 142. pag. 455.

i) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. XII. P. XI. pag. 71. et Diogen. Laert. Lib. VII. Segm. 143. pag. 458.

k) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. VIII. P. XI. pag. 67.

Nullius sensu carentis pars aliqua potest esse sentiens; mundi autem partes sentientes sunt: non igitur caret sensu mundus. Deinde: Nihil, inquit, quod animi, quodque rationis est expers, id generare ex se potest animantem compotemque rationis: mundus autem generat animantes compotesque rationis: animus est igitur mundus compos-que rationis. Similitudine quoque, ad probandum quod adseruerat, ZENO hac utebatur: Si ex oliua modulante canentes tibiae nascerentur; num dubitares, quin inesset in oliua tibicinii quaedam scientia? Cur igitur mundus non animans sapiensque iudicetur, cum ex se procreat animantes atque sapientes? Plura argumenta, quibus Stoici philosophi, ZENONE inprimis autore usi sunt, huc facientia, apud CICERONEM leguntur.

Illa autem anima mundus, qui per eam, illis perhibentibus, deus et immortalis redditur^{l)}, est quasi perfusus^{m)}:

— — dixere: Deum namque ire per omnis

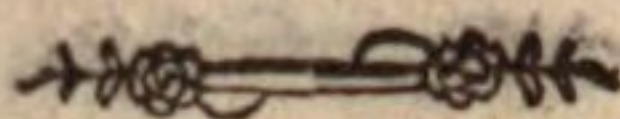
Terrasque, tractusque maris, coelumque profundum;

C 4

Hinc

^{l)} Diog. Laert. Lib. VII. Segm. 147. p. 458.

^{m)} Plut. Lib. I. de placit. philos. cap. VII. p. 881. Οἱ Στωϊκοὶ καὶ νότερον θεὸν ἀποφαίνονται, πῦρ τεχνικόν ὁδῶ βαδίζον, ἐπὶ γενέσει κόσμου ἐμπειριληφότος πάντας τοὺς σπερματικὰς λόγους, καὶ οὓς ἕκαστα καὶ εἰμαρμένην γένεται, καὶ πνεῦμα μὲν διήκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου, τὰς δὲ πρῶτηγορίας μεταλαμβάνον δι' ὅλης τῆς ὕλης, δι' ἧς κεχωρήκει παραλλάξει. θεὸν δὲ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, τὸν δὲ ἀνθρώπων πάντα νοῦν, ἐν αἰθέρι.

*Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
quemque sibi tenues nascentem arcessere uitas* ⁿ⁾).

Non autem omnia aequali modo penetrat haec anima, sed quaedam minus, uti ossa et nervos, quaedam magis, uti mentem, ueluti per principatum (*ὡς διὰ τὸν ἡγεμονικὸν*) ^{o)}. Omnibus etiam quae uiuunt, quae aluntur, quae crescunt, hominibus, animantibus, plantis caet. hic ignis infusus est ^{q)}, qui, notante CICERONE, quamdiu remanet in nobis, tamdiu sensus et uita remanent, refrigerato autem et extincto calore, occidimus ipsi et extinguimur.

Quum autem duo sint genera animantium, nimirum alia ratione praedita, alia ea carentia, duos quoque animos, hominibus rationalem, irrationalem uero reliquis animalibus Stoici tribuerunt ^{r)}, non sine contradictione quadam, id quod in uniuersum ratione praeditum dixerant, in aliis frui, in aliis uero carere ratione existimantes.

Tribuerunt etiam fideribus hanc animam: Esse probabile, dixerunt, praestantem intelligentiam inesse fideribus, quae et aetheream mundi partem incolant, et marinis terrenisque humoribus, longo interuallo exte-

n) *Virgil. Lib. IV. Georgic. uers. CCXX — CCXXIII.*

o) *Diog. Laert. Lib. VII. Segm. 138. pag. 452.*

p) *Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. IX. P. XI. pag. 68.*

q) *Cic. l. c.*

r) *Antonin. Lib. IX. cap. VIII. ed. CHRIST. WOLLE, Lips. 1729. p. 190* Εἰς μὲν τὰ ἀλόγα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· εἰς δὲ τὰ λογικὰ, μία ἰστέον ψυχὴ μεμέρισται.

extenuatis, alantur. Sensum autem astrorum atque intelligentiam maxime declarabat, ex eorum sententia, ordo eorum atque constantia. Nihil enim est, quod ratione et numero moueri possit sine consilio; in quo nihil est temerarium, nihil uarium, nihil fortuitum. Ordo autem fiderum et in omni aeternitate constantia, neque naturam significat; est enim plena rationis ^{s)}).

Huic denique animae, quae omnia aequali et inaequali modo penetrat, praecipuam quandam assignarunt sedem, quae secundum CHRYSIPPVM coelum uel purissimus ac liquidissimus aether est ^{t)}; secundum POSIDONIVM coelum ^{u)}; secundum CLEANthem sol ^{x)}). Alii in terra eam habitare putabant ^{y)}).

*Principio coelum ac terras camposque liquentes,
Lucentem globum lunae, Titaniaque astra
Spiritus intus alit; totamque infusa per artus
Mens agitat molem, et magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumque genus, uitaeque uolantum,
Et quae marmoreo ferit monstra sub aequore pontus.
Igneus est illis uigor, et coelestis origo*

C 5

Semi-

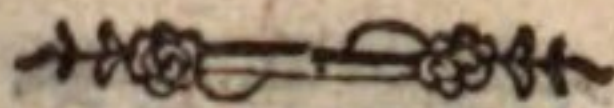
s) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. XVI. P. XI. p. 76. et Diogen. Laert. Lib. VII.

t) Diogen. Laert. Lib. VII. Segm. 139. p. 452.

u) Diogen. Laert. l. c.

x) Diogen. Laert. l. c.

y) Euseb. de Praep. Ecc. XV. 15.

*Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique bebetat artus, moribundaque membra^{z)}.*

ATHENAEVS igitur eiusque affeculae, Stoicorum doctrinis imbuti, hanc de anima mundi sententiam in medicinam transtulerunt, spiritum cuncta penetrantem statuentes, quo recte constituto, naturalia consistere ac gubernari, quo uero offenso, morbos procreari contendebant. Vnde etiam πνευματικοὶ sunt appellati^{a)}.

§. II.

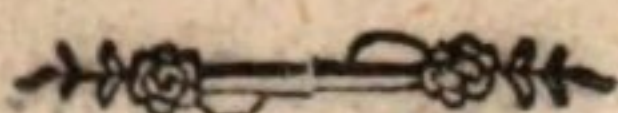
PHYSIOLOGIA.

Perpauca tantum de doctrinis Pneumaticis medicis propriis fragmenta, quum omnia eorum scripta sunt deperdita, adhuc restant. Quae de illorum physiologia GALENVS, contra eos disputans, nobis seruauit, nunc exhibebimus. Secundum autem ueterum sententiam, physiologia non sola doctrina de corpore humano et de usu partium illius est, sed in naturae uniuersae contemplatione uersatur, indeque et philosophi et medici, rationem adhibentes, hanc uniuersae naturae scientiam imprimis coluerunt. Extant autem adhuc quaedam in GALENI libris, quae de *elementis, de conceptione, de animo, de respiratione* cogitarunt Pneumatici medici.

§. III.

^{z)} Virgil. Lib. VI. Aeneid. uers. 724—432.

^{a)} Galen. Introduct. cap. IX. P. II. p. 368.

§. III.

ELEMENTA.

Minima rei cuiuscunque particula, secundum GALENI^{b)} sententiam, est elementum. Stoici autem id, ex quo, quae fiunt, primam trahunt originem et in quod extrema quaeque resolvuntur, elementum existimantes^{c)}, quatuor existere elementa docebant, ignem nimirum et aquam, terram et aërem, et singula quidem, cum sit ignis calidus, aër frigidus, aqua liquida, terra ficca, natura alteri contraria praedita^{d)}. Mutationem subire haec elementa, et aliud ex alio, aërem nempe ex aqua, ignem ex aëre, terram ex aqua, aquam ex terra fieri posse, putabant^{e)}. Ab hac sententia a Stoicis prolata, quorum doctrinis caeteroquin ualde deditus fuit, nec non a caeterorum et medicorum et philosophorum opinionibus discessit ATHENAEVS, statuens quippe, quae caeteri qualitates elementorum appellabant, calidum nimirum et frigidum, humidum et siccum ipsa esse elementa, idque tam clare posse perspicui, ut nulla egeat demonstratione^{f)}. Ex minimis, simplicissimis et uix apparentibus horum elemento-

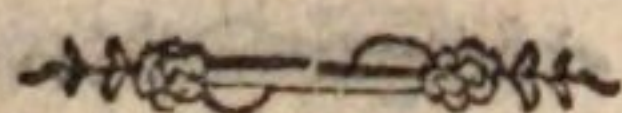
b) Galen. Lib. I. de element. cap. I. P. III. pag. I.

c) Diog. Laert. Lib. VII. Segm. 136. pag. 450. Ἔστι δὲ στοιχεῖον, ἐξ οὗ πρῶτον γίνεται τὰ γινόμενα, καὶ εἰς ὃ ἔσχατον ἀναλύεται.

d) Diogen. Laert. l. c.

e) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. XXXIII. P. XI. p. 93. et Senec. Lib. III. Quaest. Nat. cap. X. P. IV. ed. Bipont. p. 236.

f) Galen. Lib. I. de Element. cap. VI. P. III. pag. 15.

mentorum particulis hominem esse compositum, in quae iterum quoque dissoluatur g), eaque in re cum Stoicis consentiebat. Duo horum, siccum nimirum et humidum materialia (τὰ υλικά), calidum autem et frigidum, causas efficientes (τὰ ποιητικά) appellat, quae scilicet in materia uim suam exerunt h). Qualitates quoque nonnunquam et potestates; interdum etiam corpora, elementa, quae ipsi sibi cogitauerit, teste GALENO i), nominauit. GALENVS hanc ATHENAEI de elementis doctrinam non probauit eamque, pro suo more, multis refutauit. Si elementa, GALENVS inquit, tam clare perspicui possent, ut nulla egerent demonstratione, de aliis quoque rebus haec ualerent. Tunc enim u. g. quoque primo intuitu, quae alimenta noxia, quae salubria futura sint, doceri posse; omnes enim panem, lentem, carnem caet. nosse; attamen neminem esse, qui tantum intuitu cognoscat, an haec sint salubria an minus? Veratrum, scammonium, elaterium caet. omnes posse et uideri et gustari et odore cognoscei, quae autem uires sint cuilibet horum medicamentorum, ex hac disquisitione nemini apparere. Calidum quoque et frigidum, humidum et siccum qualitates quidem elementorum, non autem elementa ipsa esse

g) *Galen.* definit. Medicin. Defin. XXXI. P. II. pag. 236.

h) *Galen.* Medic. cap. IX. P. II. pag. 368.

i) *Galen.* Lib. I. de element. cap. VI. P. III. p. 15.

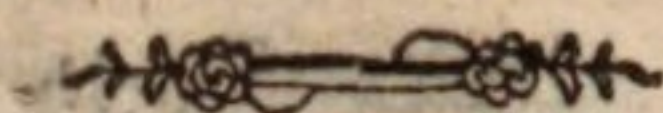
esse, copiosissime probat. GALENVS decimum nonum annum agens, cum uno e Pneumaticorum numero de hac re disputans, eum optime refutauit, eoque redegit, ut risui omnium exponeretur. Tam ualde enim bonus ille homo haerebat, ut u. c. calidum multiplicem significationem habere, primo quidem qualitatem cuiuscunque rei, deinde corpus ea qualitate maxime praeditum, et tertio id, in quo haec qualitas alias superaret, significare affirmaret^k).

§. IV.

CONCEPTIO.

Modus, quo foetus in utero concipitur, formatur ac procreatur, ab omni aevo latuit. Nulli mortalium adhuc in penetralia naturae intrare licitum fuit. Vera itaque huius rei ratio, quum nec nostris adeo temporibus adhuc constet, medicorum studium, qui in re tam abstrusa coniecturis utebantur, eo magis probandis, quo minus a ueri quadam specie abhorrerent, laudandum est. Pneumatici medici singularem hanc de conceptione et foetus formatione protulere sententiam, quae etsi cum notione, quam Stoici ab ARISTOTELE receperant, generatim conuenit, tamen nunc curatius exponenda est. Ex ATHENAEI sententia, e semine uirili et sanguine menstruo foetus procreatur. Sanguis menstruus materia est, in quam semen uirile,

k) Galen. Lib. I. de Element, cap. VI. P. III. pag. 15.

le, ui efficiendi praeditum, agit. Ab hoc foetum et formam accipere docebat^{l)}; generationem uero e sanguinis coctione fieri^{m)}.

Quum plerique ueterum philosophi et medici, (quod et ipse HIPPOCRATES et GALENVS fecitⁿ⁾) semen masculinum et foemininum statuissent, ex quorum mistura foetus ortum duceret, formaretur et uitam acciperet, ATHENAEVS ab his discedens opinionem suam sic defendit: Nec semen nec organa illud fecernentia mulieribus esse, neque eas seminale excrementum (περίττωμα σπερματικόν) habere, quia sanguineum excrementum (περίττωμα αἱματικόν) haberent; non autem unum animal duo posse in se habere principia foetum generandi, materiam (ὕλην) nimirum et uim efficiendi (δύναμιν)^{o)}. Testes, qui semen secernunt, et uasa, quae semen secretum, uti in uiris est, conseruant, mulieribus ueteres quoque tribuerunt; ATHENAEVS autem, tantum ob συμμετρίαν mulieribus testes esse putauit, uti mares etiam, et quidem ob formae tantum dignitatem, mammis essent praediti^{p)}. Quae sententia ATHENAEI de conceptione et formatione, GALENO

l) Galen. Lib. II. de Semine cap. II. P. III. pag. 217.

m) Galen. Lib. II. de Semine cap. V. P. III. p. 221. Ἐκ τῆς αἱματος πέψεως τὴν γενέσιν.

n) Galen. Lib. II. de Semine cap. I. P. III. pag. 11. et aliis locis.

o) Galen. Lib. II. de Semine cap. VI. P. III. pag. 219.

p) Galen. Lib. II. de Semine cap. I. P. III. pag. 213.

LENO quoque notante ^{q)}, iam ARISTOTELI fuit propria, et in eiusdem *de generatione animalium* libris extat ^{r)}. ZENONEM et eius sectatores hanc opinionem quoque fouisse, nemo non facile perspiciet, non ignorans, ATHENAEVM principiis Stoicorum philosophorum deditum fuisse. ZENO enim putabat, humidam quidem materiam a mulieribus cum uiro concumbentibus emitte; sed hanc non seminis uim habere, sed sudorem esse, qui, quod in omni uehementi motu fieri solet, e corpore profunditur ^{s)}. HIPPION ^{t)} quoque et SPHAERVS ^{u)}, Stoici, e patris tandemmodo semine partum nasci, semen quidem mulieribus esse, sed infoecundum, quod nihil ad prolem generandam faceret et extra ipsum uterum excideret ^{x)}, putabant.

§. V.

ANIMVS.

Quae Stoici de animi naturae sint philosophati, nunc enarrandum est: eadem enim de eo, qui
ab

q) *Galen.* l. c. cap. II. pag. 217.

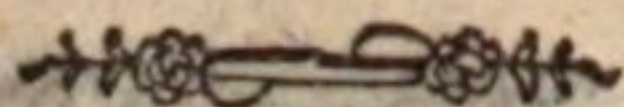
r) *Aristot.* Lib. I. de animal. generat. cap. XIX. et XX.

s) *Plutarch.* Lib. V. de placit. philos. cap. V. P. II. pag. 905. *Αεισοτέλης καὶ Ζήνων, ἔλπην μὲν ὑγρὰν προΐσθαι ὁιονεὶ ἀπὸ τῆς συγγυμνασίας ἰδρωτάς, οὐκ μὲν σπερματικόν.* et *Nemes.* de Nat. hom. cap. XXV. ed. Oxon. MDCLXXI. 8. pag. 210.

t) *Censorin.* de die natal. cap. V. et *Plut.* l. c.

u) *Diogen. Laert.* Lib. VII. Segm. 159. pag. 467.

x) *Plutarch.* Lib. V. de placit. philos. cap. V. P. II. pag. 950.

ab iis progressi sunt, Pneumatici medici senserunt. ARCHIGENES eiusque sectatores, etsi in explicanda quorundam corporis humani affectuum, ut phrenitidis et lethargi natura et curatione ualde haerebant, tamen ab hac, uarie quidem sermones suas torquentes, nihilque satis definientes, Stoicorum opinione non discedebant y). Pneumaticis enim medicis, uti e paucis, quae adhuc restant, fragmentis perspicere licet, omnino eadem, quae Stoicis fuit physiologia, omnibus enim his medicis, teste GALENO z), decreta horum philosophorum placebant; qui spiritum a), ignem b), aut spiritum calidum c) animum esse putarunt. Omnium animantium animos partes animae mundi, ideoque his animis corpora esse, et subtilissima quidem existimarunt d). M. ANTONINVS e) quoque, particulas e sanguine exhalantes aëreque refrigeratas animum constituere, docuit.

y) Galen. Lib. I. de loc. affect. cap. I. P. VII. pag. 384.

z) Galen. Lib. III. de diff. puls. cap. I. P. VIII. pag. 63.

a) Diogen. Laert. Lib. VIII. Segm. 156. pag. 465. Senec. epist. L. P. III. ed. Bipont. pag. 144. *Quid enim aliud est animus, quam quodammodo se habens spiritus.*

b) Cic. Lib. I. Ac. Quaest. cap. XI. P. X. ed. Bipont. pag. 50.

c) Diogen. Laert. Lib. VII. Segm. 156. pag. 465. Πνεῦμα ἑνδεσμεῖν εἶναι τὴν ψυχὴν. Nemes. de natur. homin. cap. II. ed. Oxon. MDCLXXI. pag. 38. Οἱ μὲν γὰρ Στωϊκοὶ πνεῦμα λέγουσιν ψυχὴν ἑνδεσμεῖν καὶ διάπυρον.

d) Diogen. Laert. Lib. VII. Segm. 156. pag. 465.

e) M. Antonin. Lib. V. XX. et Lib. VI. XV. ed. CHRIST. WOLLE, Lips. 1719. pag. 101. 110.

docuit. Foetum; porro aiebant, utero adhuc inclusum, nondum animo esse praeditum, sed uti plantam illi adhaerere, et in illo ali, post partum uero ab aëre refrigeratum, animal et animatum fieri ^{f)}). Post mortem eum quidem durare, sed non immortalem esse ^{g)}), tamdiu enim, quam mundum, cuius pars animus sit, existere, eo autem conflagrato, quoque interire ^{h)}) et in materiam igneam, e qua egressus sit, redire ⁱ⁾). Ipsi autem hac in re dissentientes, quippe sapientum tantum animos post mortem durare, stultorum autem interire ^{k)}) existimabant. Octo, ex illorum opinione, partes animum constituunt: quinque, quibus sentimus; sexta, qua prolem procreamus; septima, qua uocem emitimus; octaua, qua cogitamus ^{l)}) seu ἡγεμονικὸν ^{m)}), uel ea pars,

f) Antonin. Lib. X. 26. p. 226. Plut. de repugn. Stoicor. P. II p. 1053. *Γινεσθαι τὴν ψυχὴν ὅταν τὸ βρέφος ἀποτεχθῇ.* Tertullian. de anima. cap. XXV. ed. CAROL. MOREAU Paris. 1658. P. I. pag. 21. Lact. Lib. III. cap. IV.

g) Diogen. Laert. Lib. VII. Segm. 156. pag. 465. Cic. Lib. I. Tusc. Quaest. cap. XXXI. P. X. ed. Bipont. pag. 393. *Stoici autem usuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus; diu mansuros aiunt animos; semper, negant.*

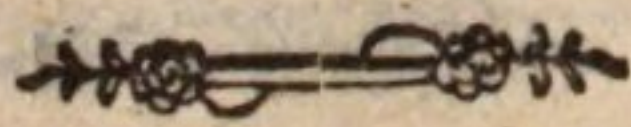
h) Galen. hist. philos. cap. IX. P. II. pag. 31.

i) Diog. Laert. Lib. VII. Segm. 156. pag. 465. Senec. ad Marc. Consol. cap. XXVI. ed. Bipont. P. I. pag. 215. *Nos quoque felices animae et aeterna sortitae, cum Deo uisum erit iterum ista moliri, labentibus cunctis, et ipsae parua ruinae ingentis accessio, in antiqua elementa uertemur.*

k) Numen. apud Euseb. de praep. Euang.

l) Diogen. Laert. Lib. VII. Segm. 157. pag. 465. Stob. Ecl. phys. pag. 209. Varro Lib. VIII. de L. L.

m) Cic. Lib. II. de Nat. Deor. cap. XI. P. XI. pag. 70.

pars, in qua imaginationes appetitusque gignuntur, quae in corde estⁿ⁾. Quod sic, satis quidem illepide, probare studuerunt: uox, aiebant, e mente procedit, cuius itaque principalis sedes sit in corde, necesse est^{o)}. Omnes animi perturbationes petus adficiunt, ideoque in corde habitare animum oportet^{p)}. Ab hac potissima animi parte, ea nimirum, qua cogitamus, caeterae emissae per uniuersum corpus diffunduntur. Hinc ad uisum est spiritus (πνεῦμα ὁρατικόν) uisui destinatus, a principe animi parte usque ad pupillam^{q)} transiens: auditum efficit spiritus ab eadem parte in aurem transmigrans^{r)}. Pneumaticos medicos eandem de principe animi sede sententiam fouisse, GALENVS^{s)} literis mandauit.

§. VI.

RESPIRATIO.

Pars quaedam aëris per nares tracti, ex ueterum mente, ad cerebrum adscendit, altera in pulmones descendit, a pulmonibus autem ad cor transmigrat.

n) *Diog. Laert.* Lib. VII. Segm. 158. pag. 466.

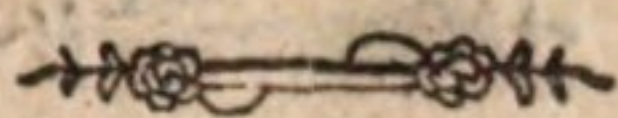
o) *Galen.* Lib. II. de plac. Hipp. et Plat. cap. V. P. V. pag. 98.

p) *Galen.* l. c.

q) *Galen.* hist. philos. cap. XXIII. P. II. pag. 47. *Plut.* Lib. IV. de plac. philos. cap. XV. P. II. pag. 901.

r) *Plut.* l. c. cap. XVI. P. II. pag. 901.

s) *Galen.* Lib. I. de loc. aff. cap. I. P. VII. pag. 384.

migrat^t). Quum uita nostra absque tracto reddi-
toque spiritu consistere non possit, ueteres de eo
quid in corpore faciat spiritus, uarias sententias ha-
buerunt. Alii, quod GALENVS putabat, respira-
tionis usum in conseruando innato calore consiste-
re credebant^u). Alii, ASCLEPIADE duce, respi-
rationem causam animae esse putabant; alii per eam
animam corroborari, quod PRAXAGORAS dixit;
alii arteriarum impletioni inferuire, quod ERASI-
STRATVS caet.^x); sed nunc non est nostri, quae
ueteres medici de respiratione eiusque usu cogita-
uerint, enarrare, sufficit nobis hic annotare, quid
unus ex ARCHIGENIS sectatoribus, ideoque Pneu-
maticorum doctrinis addictus, quem GALENVS non
quidem nominat, uerum laudat, de ea cogitauerit.
Is autem, neque inspiratione aërem corpus ingredi,
neque in expiratione e corpore egredi existimauit^y).
Quae uero causa huius opinionis fuerit, GALENO
de ea silente, ignoramus.

§. VII.

PATHOLOGIA.

Absolutis physiologiae fragmentis, ad patholo-
giam ducimur, in qua Pneumatici medici naturae

D 2

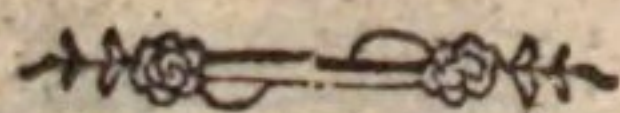
pene-

t) *Galen.* de caus. Perspirat. cap. I. P.V. pag. 421.

u) *Galen.* de usu respirat. cap. V. P.V. pag. 415

x) *Galen.* de usu respirat. cap. I. P.V. pag. 413.

y) *Galen.* Comment. in Lib. Hipp. de nat. hom. P. III. pag. 114.

penetralia ingressi, alta contemplatione causas ac euentus morborum indagabantur. Non Empiricorum ac Methodicorum more in status morborum corporis humani inuestigandi, liminibus substiterunt; sed Dogmaticorum more, quos aemulabantur, ratiocinati sunt, et ipsi cogitantes, et ab aliis, quae ex paucis, quae restant, fragmentis clare perspicitur, discedentes. Opiniones, quas *de natura, causis, et temporibus morborum, de pulsu*, qua in doctrina omnes fere Pneumatici medici celebriores et ab aliis discedebant et inter se dissentiebant, *de dolore, febre, febre semitertiana, epiala, typis, rigore in febris, caet.* fouebant et quas GALENVS in disputationibus cum iis habitis nobis seruauit, ex eius libris diligenter collectas et in ordinem quendam redactas, lectoribus nunc exhibebo.

§. VIII.

NATURA MORBORVM.

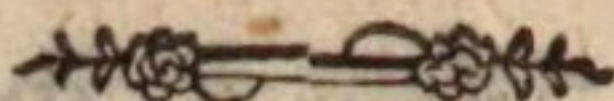
Spiritus illius omnia penetrantis, de quo supra dictum est ^{z)}, affectio, secundum Pneumaticorum medicorum mentem, morborum naturam constituit ^{a)}. Qua ratione Pneumatici medici, primi, qui principium ratione particeps in morbis actuosum statuebant, ad hanc opinionem sint perducti, ex eo facile colligi potest, quod ex Stoicorum doctrina, cui erant

^{z)} Sect. II. §. I.

^{a)} Galen. Introduct. cap. IX. P. II. pag. 368.

erant addicti, animam mundi omnia, quae in rerum uniuersitate sunt, gubernare ac conseruare, existimauerunt, adeoque illam animae mundi partem, cuius sedes in corde est, animum nempe, corpus gubernare et in statu naturali conseruare, illo autem offenso, morbos procreari, putauerunt. Ad quam sententiam amplectendam, eos hanc ob causam eo facilius impulsos esse, simile uero est, quod, uti omnes omnium temporum medici, non φαῖνόμενοις acquiescentes, sed de iis meditantes, non humiditas tantum, sed solidas quoque corporis humani partes ad morbos procreandos conferre, bene perspexisse uidentur. Ideoque cum illis consentiebant medicis, qui in naturae locum Archaeum, Animum, aut quoduis aliud in morbis actuosum principium substituebant, quod HIPPOCRATES iam et cognouit et ἐνορχιῶν appellauit, recentiores autem medici uis uitalis nomine insignire solent.

Κράσεως quoque elementorum status posuerunt, a quibus et sanitatem pendere et morbos gigni putabant; κράσεως nimirum statum calidum humido iunctum, sanitati nullum adferre detrimentum nulloque in morbo inueniri, sed potius, quia morti, quod mox demonstrabimus, est contrarius, uitam ac sanitatem efficere, docebant. Statum autem calidum sicco admixtum omnino morbos procreare, uti febres, porro frigidum cum humido aquarum in

corporis cauitatibus collectionem et frigidum cum sicco melancholiam producere statuebant. Morte omnium animalium corpora ad statum siccum et frigidum redigi opinabantur, qua de re mortuos ἀλί-
βαντας uocare solebant, quippe qui nihil humidi in se continerent; utpote tum caloris abolitione eo exhaustos, tum frigore rigentes ^{b)}). Tales malae mixtionis status octo posuerunt; quatuor simplices, statum frigidum nimirum, calidum, humidum et siccum, et quatuor ex iis compositos ^{c)}).

Morborum συμπτώσεων quoque non praetermittabant, sed ARCHIGENES docebat, actiones quasdam laedi, illaesa ea corporis particula, quae ipsis inseruit; uti suffusionem exempli causa adfert, quae a uaporibus fuliginosis in uentriculo contentis et ad cerebrum delatis procreatur ^{d)}), et uertiginem, quae quoque nonnunquam ex iis partibus, quae circa hypochondria sunt, ortum ducit ^{e)}).

§. IX.

CAUSA MORBORVM.

Causa, secundum ATHENAEVM, est id, quod facit, hanc autem ille occasionalem seu euidentem uocauit ^{f)}). Quod morbos procreat, nomine causae prae-

^{b)} Galen Lib. I. de Element. cap. III. P. III. pag. 36.

^{c)} Galen Lib. III. de loc. aff. cap. V. P. VII. pag. 428.

^{d)} Galen Lib. II. de loc. aff. cap. I. P. VII. p. 424.

^{e)} Galen Lib. II. l. c. cap. XII. P. VII. pag. 447.

^{f)} Galen. definit. Medic. Defin. CLV. P. II. pag. 251. Αἰτιὸν ἐστὶ τὸ ποιοῦν· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ προκαταρκτικόν.

praedisponentis (προηγούμενη) ATHENAEVS insigniuit g); ARCHIGENES denique causam pertransientem (διόδευον) h) constituebat, quae non assiduum in parte, quam afficit, procreat morbum, sed momentaneam tantum doloris sensationem, mox iterum cessantem, 'quamque ille cum umbra morbi (σκιᾷ πάθους) comparat. Quum tam minutissimas causas non neglexerint Pneumatici medici, facile potest intelligi, illos non, quod duae illius aeui celeberrimae sectae, Empiricorum nimirum et Methodicorum fecerunt, causarum abditarum scrutinium parui fecisse; medici enim fuerunt non experientiam tantum, sed rationem quoque in arte adhibentes.

§. X.

MORBORVM TEMPORA.

Morborum tempora quoque considerabant, initium nempe, statum, decrementum et finem; accessionem, remissionem, intermissionem, caet. Illud temporis spatium, quod a primo morbi insultu ad statum usque intercedit, et incrementum uocatur, ARCHIGENES omisit, qui morborum tempora in prima et maxima (εἰς τοὺς πρώτους τε καὶ μεγίστους καί ποτε) diuidebat i) ideoque post principium statim ui-

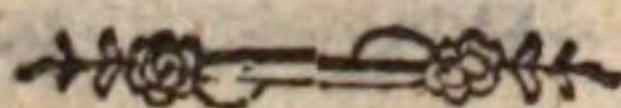
D 4

gorem

g) Galen. Comment. II. in Lib. Hipp. de nat. hom. P. III. pag. 129.
αὐτοὶ ποιοῦντα τὰς νόσους.

h) Galen. Lib. I. de loc. affect. cap. II. P. VII. pag. 384.

i) Galen. de morbor. temporib. cap. I. P. VII. pag. 293.

gorem seu statum ponebat, quam ob rem merito a GALENO uituperatur. Quae hic omitendo, alio loco addendo peccauit, declinationis morborum tempus iterum in duo tempora diuidens, ratione maioris uel minoris gradus inter se differentia, et postremum declinationis tempus, remissionem nominans^{k)}. Duos, uti supra iam annotauimus^{l)}, scripsit libros *de morborum temporibus*, in quibus de iis proprias suas opiniones protulit, ab HIPPOCRATIS aliorumque medicorum sententiis ualde discedentes. Quum autem ii interierint, nil certi de iis, quae cogitauerit nobis statuere licet, sufficitque tantum GALENI iudicium nimis, ut uidetur, rigorosum de his ARCHIGENIS libris adscribere: *Duplici modo, inquit, ille peccat, tum quod neque utilia profert, tum quod copiosis inutilium rerum nugis librorum suorum lectores opprimat^{m)}*.

§. XI.

P V L S V S.

Quum ueteres medici sanguinis motum, circulationem, uires eum pellentes et arterias eum continentes ignorarint, non mirandum est, Pneumaticos medicos in pulsu definiendo ualde haefisse. Omnes fere Pneumatici medici, quorum aeuo medicos imprimis haec de pulsibus doctrina occupasse uidetur, de

k) Galen. l. c. cap. V. pag. 298.

l) Sect. I. §. III.

m) Galen. de tot. morb. temporib. cap. VIII. P. VII. pag. 34.

de pulsu libros confecerunt, et unusquisque eorum suas de eo protulit definitiones opinionesque. Conditor sectae ATHENAEVS, pulsum esse, definiebat, motum per distentionem naturalem et inuoluntariam caloris, in arteriis et corde contenti, ex se ipso et in se ipsum mouentis, qui unaque cor et arterias moueat; siue pulsum esse distentionem et contractionem cum perspiratu (διάπνοϊαν) cordis et arteriarumⁿ⁾. AGATHINVS: Cordis et arteriarum motum, pulsum esse docebat. Sensum quoque illum pulsantem, quem aegrotantes in inflammationibus percipiunt, pulsum nominauit. Palpitationem (παλμός) in eo a pulsu differre dixit, quod ea sit abditarum arteriarum motus^{o)}. ARCHIGENES a praeceptore AGATHINO paullulum discedens: Pulsum esse cordis et arteriarum distentionem ac contractionem naturalem dixit^{p)}. MAGNVS denique, pulsum esse, docuit, non distentionem solum et contractionem, sed etiam inflationem (διόγκωσιν) et collapsum (συνίλησιν) sensibilem cordis eorumque, quae in cordis modum afficiuntur^{q)}.

Communis ueterum opinio erat, instrumenta pulsui inferuentia, cor nimirum et uasa ex eo exeuntia,

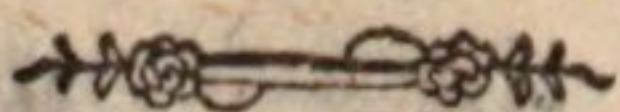
D 5

n) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XIV. P. VIII. pag. 100.

o) Galen. l. c. cap. XI. pag. 98. Ἡ τῶν ἐν ἐν προχείρως τεταμένων ἀρτηριῶν κίνησις.

p) Galen. l. c. cap. XII. pag. 99.

q) Galen. l. c. cap. XIII. pag. 100.

euntia, nomine arteriarum comprehensa, dilatando sese ac contrahendo, pulsum constituere. GALENVS in diastole, aëream quandam substantiam attrahi, in systole uero, fuliginosum excrementum ex humorum, deustione in toto animali corpore contractum, expelli^{r)}, credidit. Pneumatici medici et imprimis ARCHIGENES contrarium affirmabant; substantiam scilicet aëream, quam GALENVS per diastolen attrahi putauerat, per systolen attrahi et in hac arteriam illa impleri putabant, in diastole uero, dum dilatatur arteria, hoc fuliginosum excrementum excerni et arteriam uacuari^{s)}. Quam sententiam ARCHIGENES tali modo probare studuit: si per os uel nares spiritum trahimus, id fit ea contrahendo, si uero illum reddimus, eorum fit dilatatio. GALENVS autem huic ab ARCHIGENE prolatae opinioni contradicit, eumque, quum naribus et labris cum arteriis nulla sit coniunctio, errasse docet^{t)}.

OCTO ARCHIGENES qualitates pulsui tribuit: magnitudinem, uehementiam, celeritatem, crebritatem, plenitudinem, ordinem uel perturbationem ordinis, aequalitatem, uel inaequalitatem, rhythmum^{u)}. Hae qualitates *διηχημέναι* ab illo uocantur, quid autem
tem

r) *Galen.* de usu puls. cap. III. P. V. pag. 437.

s) *Galen.* de usu puls. cap. IV. P. V. pag. 432. *Eiusd.* Lib. IV. de diff. puls. cap. II. P. VIII. pag. 86. et *Eiusd.* Lib. IV. de Praesag. ex puls. cap. XII. P. VIII. pag. 307.

t) *Galen.* de usu puls. cap. IV. P. V. pag. 437.

u) *Galen.* Lib. II. de diff. puls. cap. IV. P. VIII. pag. 42.

tem cum his qualitatibus διηχημέναις ARCHIGENES uoluerit, GALENVS hac qualitatum distinctione minime contentus, ipse ignorat^x), nisi forte hac qualitatum nomine idem dicere uoluerit, quod peruulgatum et ab omnibus creditum (τὸ παρὰ πᾶσι λεγόμενον τε καὶ πεπιστευμένον) alias dicitur. Singulis his qualitatibus, ex ARCHIGENIS mente, commune genus est, nempe magnitudini et paruitati commune genus est magnitudo; uehementiae ac remissioni uehementia; plenitudini ac uacuitati, plenitudo; duritiei ac mollitiei, durities; celeritati ac tarditati, celeritas; crebritati et raritati, crebritas: ordinem uero et aequalitatem, quod iam GALENVS notauit, ad commune genus non redegit^y). His ab ARCHIGENE constitutis generibus, iterum species sunt; differentiae enim pulsuum illi erant genericae et specifica^z). Vehementiae u. c. species sunt: pulsus uehemens, languidus et medius^a). Pulsus uehemens, cuius causa, uti ATHENAEVS docet^b), est uitalis contentionis uis, secundum MAGNVM, qui ob hanc pulsus uehementis definitionem, nec non ob causam pulsus celeris, controuersias cum ARCHI-

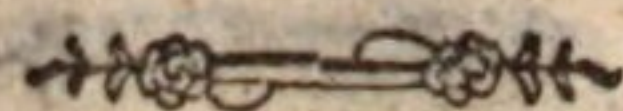
x) Galen. l. c. pag. 43. Ἐγὼ δὲ τι μὲν ἐστὶ τὸ διηχημέναι, ἀκριβῶς συμβαλλεῖν οὐ δύναμαι, οὐδὲ γὰρ ἔχρον τοῦνομα παρὰ τινὶ τῶν Ελλήνων.

y) Galen. l. c. cap. VI. pag. 48.

z) Galen. l. c. cap. X. pag. 58.

a) Galen. l. c. cap. VI. pag. 47.

b) Galen. Lib. III. l. c. cap. II. pag. 64. τοῦ ζωτικῆς τόνου τὴν ἰσχύν.

CHIGENE habuit ^{c)}, est is, qui insignem habet magnitudinem, plenitudinem uelociterque digitis occurrat ^{d)} fitque ui ictus ^{e)}: ARCHIGENES autem, pulsum uehementem esse dixit, qui maiorem contentionem haberet motus et stridulus (ροισώδης) esset: ὅ, τί ποτ' αὐτῷ βούλεται, μὰ τοὺς Θεοὺς οὐκ ἀκριβῶς συνίημι, GALENVS omni iure addit, nisi uim ictus sub stridulo pulsu intelligat ^{f)}. Vehementis pulsus ARCHIGENES alias adhuc posuit differentias; pulsus nimirum obscuri, in quo remissus occurrit ictus, et lenis. Aliam pulsus uehementis differentiam constituebat ex illius mente, pulsus non remissus quidem, sed quasi impeditus et intro uergente praeditus grauitate, repressus et demersus; aliam quoque differentiam efficit pulsus ictu continente, humidius impellente tactum pulsans (ὕγρότερον ἐξωθοῦσα τὴν ἀφῆν) maximeque a cibo recente (τροφῆς μαλιστα νεαρᾶς) ortus caet. ^{g)}. Pulsus languidus secundum eum, is est, qui remissam habet contentionem (τόνον) et ictum non incitatum, differentiam illius is, qui grauis quidem, caeterum remissus est, effecit ^{h)}.

Diui-

c) Galen. l. c. cap. I. pag. 63.

d) Galen. l. c. cap. I. pag. 63.

e) Galen. l. c. cap. II. pag. 65.

f) Galen. l. c. cap. II. pag. 65.

g) Galen. Lib. III, l. c. cap. III. pag. 66. Non possum non, quin GALENI sententiam de his pulsum differentis, ab ARCHIGENE prolatis hic adponam, cui ex animo adsentio: Ταῦτ', ὃ πρὸς Θεῶν, πότερον θαυματά τις, ἢ ληρήματα φήσει;

h) Galen. l. c.

Diuidebat porro ARCHIGENES pulsum in longum, latum et altum. Longus illi est, quum arteria longitudine distenditur insigni, sed latitudine angusta et humiliter sublata est (ταπεινότερον εγειρομένης); latum uocat, si arteriae distentio lata, sed humilis et parua longitudine occurrit; altum, ubi arteria ualde attollitur, angusta tamen, et latitudine brevis estⁱ⁾.

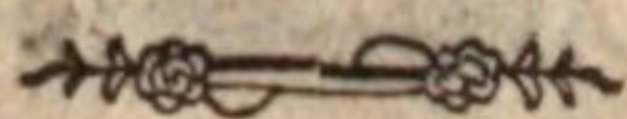
Pulsus plenus, ex AGATHINI mente, est, qui tensum et contentum perpetuo spiritum representat; uacuus habet spiritum diffluentem et in renisu euanescentem^{k)}. ARCHIGENES aliam de pleno et uacuo, sed magis obscuriorem dedit definitionem^{l)}; quam autem, quum GALENVS non intellexerit, certe non alius mortalium, nisi Oedipus sit, intelligere poterit. Pulsus formicantem, ARCHIGENES docuit, e paruitate, imbecillitate, crebritate et celeritate constare^{m)}. Multas adhuc alias pulsum differentias ARCHIGENES posuit, quarum nomina ualde singularia ac paene ridicula hic adiiciemus: GALENVS enim e libris, quos ARCHIGENES de pulsibus

i) Galen. Lib. II. de diff. puls. cap. VII. P. VIII. pag. 51.

k) Galen. Lib. IV. de dignosc. puls. cap. II. P. VIII. pag. 158. Παρηγορευθεῖ γὰρ (Αγαθῖνος) ἐν ταῖς ἐπισκέψεσι πληρότητος, καὶ κενότητος σφυγμοῦ, τοῦ μὲν πλήρους τεταμένον, καὶ ἐξεραικὸν δὲ ὅλου τὸ πνεῦμα περιστάντος, τοῦ δὲ κενοῦ διαρρέον, καὶ ταῖς ἀντιβάσεσιν ἐναφανιζόμενον, ὡς ῥήξει τινὸς ὑδατίνης πομφόλυγος εἰκέναν.

l) Galen. l. c.

m) Galen. Lib. II. l. c. cap. I. pag. 122.

bus confecit, *pulsus praecipitatus, stridentem, humidum apparentem, soporosum, bombantem, stupefactum, resolutum, intentum, infirmum, congelatum, difflatum, cubitis propellentem, occultatum, expulsores, grauem, crepentem, madidum, congregatum, disgregatum, languescens, suffuratum, lancinosum, exagitatum, cet. n)* refert. Sed

Ohe! iam satis est!

Qua ratione uiri caeteroquin optimi et ualde laudati, tam absurda et ridicula de pulsuum distinctionibus, ac differentiis protulerint, non uideo, nisi credendum est, eos omnia illustrare et explicare uoluisse, et CHRYSIPPUM proauum seclae, cui adhaerebant, uti GALENUS eum nominat, aemulantes, non de re, sed de nominibus tantum pugnare fuisse solitos o). GALENUS omnium Pneumaticorum medicorum et inprimis ARCHIGENIS de pulsibus doctrinas in libro: *de differentiis pulsuum* examinavit, easque quantum fieri potuit, interpretatus est, eam inprimis ob causam, ut eas ipsas doctrinas falsas esse doceret atque erroneas p). Inuestigatio-

n) Galen. Lib. III. de diff. puls. cap. IV. P. VIII. pag. 70.

o) Galen. l. c. cap. I. pag. 63. Ἀρέσονται γὰρ οὗτοι πάντες οἱ πνευματικὴ καλούμενοι, τοῖς ἀπὸ τῆς σοφίας δόγμασιν ὥς ἐπεὶ Χρύσιππος αὐτοὺς εἰδισεν ἀμφισβητεῖν περὶ τῶν κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ὀνομάτων, οὐδ' αὐτοὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ταῦτα ποιεῖν ὀκνοῦσι.

p) Tertius GALENI de differentiis pulsuum liber hanc habet inscriptionem: Τῶ παραδείγματι τοῦ σφοδροῦ τε καὶ ἀμυδροῦ, πλήρους καὶ κενοῦ, σκληροῦ καὶ μαλακοῦ σφυγμοῦ, ἢ τοῦ Αρχιγέ-

tionem causarum, differentias pulsuum excitantium, quam GALENVS primus instituit et in libris: *de causis pulsuum* sermonem fecit, neglexisse quidem ^{q)}, ea autem, quae uarii pulsus et de praesente morborum statu, et de euentu nos docent, non omnino parui fecisse uidentur. Exemplum est, pulsus celeris signum, quem magnopere periculosum esse, quem in syncope percipi, quem periculum in peripneumonia portendere et febres, in quibus obstructae uel compressae sunt principes arteriae, comitare docebant ^{r)}. Doctrinam quali modo pulsus sensuum ope dignoscendi sint, ARCHIGENES primus, teste GALENO, leuiter quidem, attigit, ante eum enim nec ullus philosophorum nec medicorum eam tetigerat ^{s)}.

§. XII.

D O L O R.

Dolor molestus sensus est, qui secundum GALENVM ^{t)} ab affectis neruis pendet. Quommodo uero Pneumatici medici, imprimis ARCHIGENES, strenuus huius sectae affecula, cuius de dolore doctrinae fragmenta adhuc extant ^{u)}, dolorem definierint, non

χιγένους καὶ τῶν ἄλλων πνευματικῶν ἐξελέγχεται πραγματεία.
Et passim in his et in aliis de pulsibus libris GALENVS illorum opiniones refutauit.

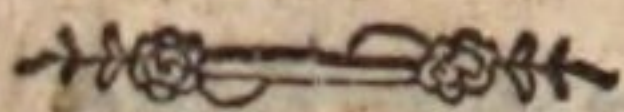
q) Galen. Lib. II. de diff. puls. cap. IV. P. VIII. pag. 68.

r) Galen. Lib. II. de praesagit. ex puls. cap. V. P. VIII. pag. 263.

s) Galen. Lib. I. de dignot. puls. cap. I. P. VIII. pag. 103.

t) Galen. Lib. II. de loc. aff. cap. II. P. VII. pag. 402.

u) Galen. l. c. cap. II. VI. VIII. IX.

non satis patet. E differentiis dolorum, quas ARCHIGENES posuit, apparere tantum uidetur, illos quemcunque corporis sensum, et molestum et gratum dolorem nominasse. ARCHIGENES multas, uti prius, sic quoque dolorum statuit differentias, et quidem hanc ob causam, quod ex iis, quae partes corporis morbo sint affectae, perspicui posse existimavit^{x)}, quas omnes nunc recensere nec uolumus nec possumus, quum, quod supra iam annotauimus, omnes, quos scripsit, libri, adeoque et illi, qui hanc dolorum doctrinam continebant, sunt deperditi.

Inter dolorum, quas statuebat, differentias, dolor stupidus est nominandus, qui secundum ARCHIGENIS mentem, in neruis fit; oritur enim, si nerui contorti (συστρεφόμενα) distenduntur et indurantur^{y)}. Quum autem omnis dolor neruorum ope percipitur, ualde ille errauit, quod hanc tantum doloris speciem a neruis sentiri, existimauit. Saporum genera quoque dolorum nominibus insigniuit, et sic dolorem tractorium (ἐλκίμον), austerum, dulcem, leniter acutum, falsum, tenacem, rigidum, adstringentem, stabiliuit^{z)}. Dolor ulcerosus (ἐλκιδής) ARCHIGENIS, sensus est, qualis in partibus ulcerosis percipi solet; tenuiter acutus (ἰσχνῶς ὀξύς), qualis ab

x) Galen. l. c. a cap. II. pag. 401.

y) Galen. Lib. II. de loc. aff. cap. II. P. VII. pag. 402.

z) Galen. l. c. cap. VI. pag. 407.

ab acus punctu procreatur; dulcior (γλυκύτερος) qui imbecillior est praecedente, et dolor pruriginem inducens superficiemque afficiens. Dolor punctorius in profundo est (τοῦ βάθους ἐσὶν); infixus in sinu uicino (κόλπου πλησιάζοντος); sinus autem uoce corporis cauitates significat^{a)}; lacerans in sinibus consistit; stimulans non in profundo est. Nerui afficiuntur, dolore infixo, angustiae pleno, et minime diffuso, hisque nominibus dolores circumscriptos uult intelligi. Dolores qui in membranis sentiuntur sunt in latum discurrentes et *haemodiae*^{b)} quid simile habentes. Dolores membranarum ossibus adiacentium profundi sunt; uenae dolores graues, detrahentes et infarctibus aequales; musculi fusos et laxos producunt, quippe qui minus intenduntur^{c)}.

E dolorum differentiis, partium affectarum dignotionem ARCHIGENES explicuit; dolorem enim tractorium (ἑλκίμος)^{d)}, inhaerentem, torpidum, atque

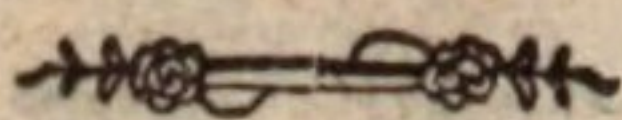
a) Galen. l. c. cap. VIII. pag. 415. Κοιλότης γὰρ τις ἐστὶν ὁ κόλπος.

b) Αἱμωδία est dentium stupor aut torpor, ex acidis acerbisque cibis, aliquando etiam ex uisione aut auditione procedens, cum uidelicet ea a quibus animus ac corpus pariter abhorret uidemus aut audimus, uelut cum ictus aut ruinas, aut praecipitia contuemur, ac limarum aut ferrarum attritus exaudimus. ANVT. FOE-SII Oeconom. Hipp. Frcf. 1528. pag. 13.

c) Galen. Lib. II. de loc. aff. cap. VI. P. VII. pag. 407.

c) Galen. l. c. cap. VIII. pag. 408 seqq.

d) GALENVS ipse de significatione uerbi ἑλκίμος dubitat. Latino uerbo glutinosus haec graeca uox respondet. Secundum nonnullorum e secta Pneumaticorum mentem, dolorem indura-

que atrocius urgentem, hepatis affecti signum esse docebat: splenis dolorem non acutum esse sed grauem ac distensum, ac sensui qui ab impressione percipitur similem; renum dolores austeros esse et cum permanente strictione pungentes; uesicam doloribus uehementer adstringentibus atque tensionibus puncto-riis; uterum autem doloribus acutis, emicantibus, pungentibus, distendentibus, torminatim incidentibus affici^e). In sphacelode hemicrania, arteria primo affecta, dolorem pulsantem ac prorumpentem (διαίσσοντα)^f) inducit, eoque formam rotundam adipiscitur ac horrorem excitat^g). Merito autem GALENVS illum uirum, caeteroquin non ignobilem, ob hanc dolorum diuisionem, tam obscuram et subtilem uituperat^h).

§. XIII.

F E B R I S.

Quam de febre fouebant Pneumatici medici doctrinam, teste GALENO, maxima ex parte cum iis in ea consentiente, optima fuitⁱ). Omnem fe-
brem

tum, inflammatum, iugulum detrahens, diuturnum, urgentem, uehementem significat. Galen. l. c. cap. IX. pag. 416.

e) Galen. Lib. II. de loc. aff. cap. IX. pag. 415.

f) Galen. l. c. cap. VIII. pag. 410. Ο δὲ διαίссων πένος ἐστὶν ὅταν ὥσπερ ἀπὸ ρίζης ἀρχόμενος τοῦ πρωτοπαθόντος μέρους, φέρηται ταχέως εἰς τὰ παρακείμενα.

g) Galen. l. c.

h) Galen. l. c. passim.

i) Galen. Lib. I. de diff. febr. cap. VII. P. VII. pag. 114. Κυνδυνεύει γὰρ

brems ex humorum putredine consistere putabant, diarias quoque, quas tamen GALENVS excipit. Signum omnium febrium inseparabile ac firmum, pulsus durum esse, ARCHIGENES statuebat^k). Febrem semitertianam (ἡμιτερταίον) quae, ex GALENI mente, e tertiana et quotidiana continua est composita^l), AGATHINVS omnem febrem tertianam productam appellauit^m), eamque cum tertiana eiusdem generis esse, tantum quoad accessionis magnitudinem diuersam putabatⁿ). Febrem semitertianam iterum diuidebat in magnam, mediam et paruum. Magna erat, cuius exacerbatio ultra tria interualla, seu horas quadraginta octo perduraret, quae febris continuae propinqua esset, raro tamen occurreret; media erat, tempore accessionis remissionis tempori aequali existente, quae itaque per horas triginta sex perduraret; paruum uocabat, cuius accessionis tempus breuius erat tempore remissionis, et quae intra quatuor et uiginti horas absolueretur^o). Omnem

E 2

quo-

γὰρ οὐκ ὁξάζειν ᾧδε καὶ ὁ τῶν ἀπ' Αῤῥηναίου χορὸς ἄνδρες οὐχὶ φαυλοτάτοι τ' ἀλλὰ τῆς τέχνης, καὶ οὐχ ἥκιστα πυρετῶν ἐπισήμης, περὶ ὧν καὶ γὰρ τὸ γε πλεῖστον αὐτοῖς σύμφημι, πλὴν ἐν τῇ παρήμῃ, τοὺς ἐφημέρους ὀνομαζομένους πυρετούς.

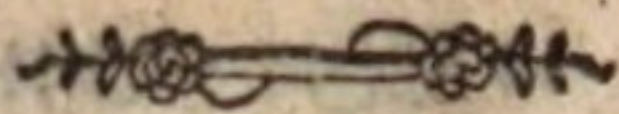
k) Galen. de marcore cap. V. P. VII. pag. 185. Lib. I. de diff. febr. cap. IX. P. VII. pag. 138. et Lib. III. de praesag. ex puls. cap. V. P. VIII. pag. 288.

l) Galen. Lib. II. de diff. febr. cap. VII. et VIII. P. VII. p. 133 seqq.

m) Galen. l. c. cap. IX. pag. 138.

n) Galen. l. c.

o) Galen. Comment. in Lib. VII. Hipp. Epidem. P. IX. pag. 410. et Eiusd. de typis cap. IV. P. VII. pag. 154.

quoque febrem ex propriis signis cognoscere studebat p). ARCHIGENES autem febrem semitertianam e tertiana et quotidiana esse mixtam, qua in mixtione quandoque febrem tertianam, quandoque quotidianam exuperare q); et epialam eam esse existimavit, quum simul febricitant ac rigent aegroti et utrumque in eodem tempore in quavis corporis parte sentiunt r). Ad rigorem in febribus, quem ATHENAENS, EX PLATONIS sententia, affectum frigidum a causa frigida (caeteros enim omnes, qui de causis rigoris scripserunt, et medicos et philosophos, ille refutavit) s) ortum ducentem definiebat t), subleuandum ARCHIGENES olei multi calidi solium commendavit u). In febrium ardentium uigore idem auctor, non faciem tantum, sed pectus quoque fouendum x), et nitrum in aqua eliquatum porrigendum esse, docebat y). Gestationem et frictionem z), ad febrem tollendum, Pneumatici quoque et plura alia remedia adhibuerunt, quae PAVLVS AEGINETA, ORIBASIVS, AETIVS aliique nobis seruarunt.

§. XIV.

p) *Galen.* aduers. eos, qui de typis scrips. cap. III. P. VII. pag. 161.

q) *Galen.* Lib. II. de diff. febr. cap. VIII. P. VII. pag. 138.

r) *Galen.* Lib. II. de diff. febr. cap. VI. P. VII. pag. 132.

s) *Galen.* Lib. II. de Symptom. caus. cap. III. P. VII. pag. 69.

t) *Galen.* de Tremore cap. VI. P. VII. pag. 208.

u) *Paul. Aeginet.* Lib. II. cap. XLVI. Coll. Steph. pag. 156.

x) *Aet.* Tetrab. I. Serm. III. cap. CLXX. Coll. Steph. pag. 156.

y) *Oribas.* Lib. IX. Medicinal. Coll. cap. XXIII. Coll. Steph. p. 376.

z) *Oribas.* Lib. VI. Medicin. Collect. cap. XXV. et *Eiusd.* Lib. VI. Synops. cap. XXXII. Coll. Steph. pag. 296. 99.

§. XIV.

MEDICAMENTA.

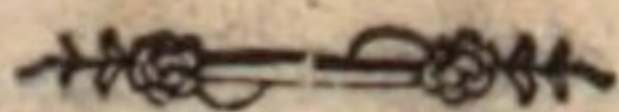
Pauca nobis fragmenta e Pneumaticorum scriptis superesse, supra iam dixi: eorumque, quae nobis supersunt, medicorum longe, proh dolor! maxima pars rudem inconditamque medicamentorum farraginem continet, quae ad doctrinas iis proprias illustrandas uix multum conferre poterit. Erant autem illa, uti mos fuit medicis illius aevi, non concinna quidem, sed e uariis ac multis mixta et composita. Saepe tamen simplicissimam et efficacissimam medendi methodum adhibuerunt, quod Tetani e uulneribus orti ^{a)}, aliorumque morborum curationes ab iis propositae probant. Quaedam illorum medicamentorum plurimam famam sunt adepta, uti Hiera, seu medicamentum sacrum ARCHIGENIS, ab illo ad caput, stomachum, omnisque generis humores purgandos laudatum ^{b)}, et ad uitiosos humores, melancholiam caet. a GALENO commendatum ^{c)}. Constat autem illa e *Colocynthidis, squillae assatae, euphorbii, gentianae, opopanax, pastil-*

E 3 lorum

a) *Aet. Tetrab. II. Serm. II. cap. XXXIX. ed. Graec. Venet. apud Ald. 1534. pag. 170. ARCHIGENES aegro a tetano e uulnere affecto, e cuius libris haec tetani descriptio ac curatio AETIVS nobis seruauit, uenam, si opus erat secuit, alicam cum aqua mulsa illi porrexit, et ex aqua et oleo tepido balneum parauit, in quo aegrum ad umbilicum usque insidere et unguentis oleosis inungi iussit.*

b) *Nic. Myreps. Sect. XXIII. cap. XVIII. et XIX. Coll. Steph. p. 648.*

c) *Galen. de Melanchol. cap. II. P. X. pag. 500.*

lorum theriacorum, singulorum drachmis quinque, stichadis drachmis sex et e sexcentis adhuc aliis ^{d)}. Venae sectionem, nec ut ERASISTRATVS, eiusque affectae auersati sunt ^{e)}, nec in omnibus morbis, uti temporibus eorum mos erat ^{f)}, adhibuerunt, sed in iis tantum morbis, in quibus sanguinis copia circumcindenda erat, ut in pleuritide ^{g)}, angina ^{h)} caet.; semper tamen non ad animi deliquium usque vitalem illum laticem e uenis emitti iuebant. Balnea frigida ac calida commendabant ⁱ⁾; ad capitis dolorem ARCHIGENES amuleta et uerberum, coronae modo impositam, laudabat ^{k)}; helleborum inter remedia magni fecerunt, ac multa de eo litteris mandarunt ^{l)}; lac muliebre tabi medendae adhibuerunt ^{m)}.

Διαί-

d) Tres ARCHIGENIS Hierae formulae in NIC. MYREPSI de compositione medicamentorum libris occurrunt, et alia ARCHIGENIS hierae formula in PAVLI AEGINETAЕ Lib. VII. cap. VIII. Coll. Steph. pag. 652. exstat.

e) Galen. de V. S. aduers. Erasistr. cap. V. P. X. pag. 358.

f) Cor. Cels. Lib. II. cap. X. ed. LEON. TARGAE. L. B. 1785. pag. 61. Sanguinem, incisa uena, mitti nouum non est; sed nulum pene morbum esse, in quo non mittatur, nouum est.

g) Aet. Tetrab. II. Serm. IV. cap. LXVIII. Coll. Steph. pag. 432.

h) Aet. Tetrab. II. Serm. IV. cap. XLVII. Coll. Steph. pag. 401.

i) Oribas. Lib. VIII. Medic. Collect. cap. II. Coll. Steph. pag. 336.

k) Galen. Lib. I. de remed. parab. cap. I. P. X. pag. 117.

l) Oribas. Lib. VIII. Medic. Collect. cap. III. Coll. Steph. pag. 337. et passim.

m) Galen. de probis prauisque alimentor. succis. P. VI. pag. 426. et Lib. VII. de Method. Med. cap. VI. P. X. pag. 160.

Διαίτητικὴν, quae uictu morbos curat, non parui fecerunt ⁿ⁾, et alimentorum, quae salubria et quae noxia sint, inuestigationi operam dederunt, et qualitates illorum, et bonas, et noxias, uti e paucis, quae adhuc restant, speciminibus, v. c. de tritico, pane, hordeo caet. ab ATHENAEO prolatis ^{o)}, perspicere licet, bene descripserunt.

§. XV.

QVID PNEVMATICI MEDICI AD MEDICINAE INCREMENTVM CONTVLERINT.

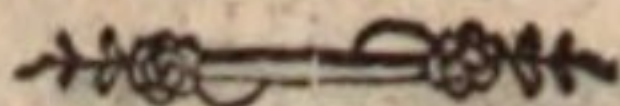
Doctrinis sectae Pneumaticorum nunc expositis, indolem horum uirorum, et quid ad medicinae incrementum contulerint inuestigare, ac paucis delineare nobis licebit. Omnes Pneumatici medici, sectae philosophorum, cui addicti erant, notam prae se tulerunt, eaque e doctrinis ac moribus eorum effulget. Hinc subtilitas eorum in definiendo ac distinguendo ^{p)}, in quibus saepe absurda ac obscura proferebant, cuius rei definitiones ac diuisiones pulsum ac dolorum exemplum praebent; quam enim exprobrationem CICERO aduersus ZENONEM protulerat, *quem, dixit, non tam rerum inuentorem*

E 4
fuisse,

n) Aet. Tetrab. III. Serm. III. cap. XXX. Coll. Steph. pag. 572.

o) Oribas. Lib. I. Med. Coll. cap. II. IX. XI.

p) Cic. Lib. III. de Finib. cap. I. ed. Bipont. P. X. pag 231. Stoicorum autem non ignoras, quam sit subtile uel spinosam potius, differendi genus.

fuisse, quam nouorum uerborum^{q)}, eandem quoque GALENVS contra Pneumaticos profert medicos^{r)}. Maxima pertinacia in disputationibus cum aliis medicis utebantur, et nugas ac ridicula defendere, cedere nescii, uoluerunt, uti e nonnullis a GALENO cum iis habitis controuersis perspicui potest^{s)}; potius enim urbem, quam unum tantum dogma huius sectae delendum^{t)}, statuebant. Artem salutarem multis nouis definitionibus ac nominibus auxerunt, magis sane ideo censendi, quam laudandi. Non autem uitiosa tantum et arti noxae futura protulerunt, sed alia quoque utiliora et arti amplificandae idonea. Primi erant, qui quoddam philosophorum systema cum medicina coniungentes, naturae φαινόμενα, quae in corpore sano et a morbis affecto occurrere solent, doctrinis huius philosophiae explicuerunt. Primo principium quoddam, ratione particeps, et in sano corporis statu, et in morbis actuosum posuerunt, quae autem doctrina, secta eorum deleta, quoque extincta est, usque dum saeculo elapso refloresceret, quo IOANNES BAPTISTA VAN HELMONT

q) Cic. l. c. cap. II. pag. 231.

r) Galen. Lib. III. de diff. puls. cap. I. P. VIII. pag. 63. et aliis locis.

s) V. g. quam de pulsuum differentiis GALENVS habuit controuersiam cum sene nonagenario e Pneumaticorum secta Lib. III. de diff. puls. cap. III. P. VIII. pag. 67. et illa de elementorum doctrina cum alio Pneumaticorum habita, qui GALENUM decimum nouum annum agentem in principiis huius sectae erudiuit, Lib. I. de Element. cap. VIII. P. III. pag. 16. extat.

t) Galen. Lib. III. de loc. aff. cap. V. P. III. pag. 431.

MONT errores Galenicos de quatuor sanguinis humoribus refutauit, et eorum loco Archaeum suum, quo nomine uitale principium ornauit, in medicinam introducebat. Post eum SEBASTIANVS WIRDIG: Coelos, aërem et atomos spiritus esse, et uerbo omnia spirituum ope fieri et agi docebat, quem hanc ob rem IO. CONR. BARCHVSEN^{u)} et GOTTLIEB STOLLE^{x)} ad Pneumaticos medicos pertinere putabant. Sed maiori iure GEORGIVS ERNESTVS STAHLIVS, qui eandem fere, quam ATHENAEVS de autocratia animae fouebat sententiam, eorum numero est inferendus. Doctrinam de febribus Pneumatici medici amplificabant, ac ARCHIGENES non primus, sed princeps tamen ante GALENVM est medicus, qui corporis humani affectus in systema quoddam redegit^{y)}, uiriumque naturalium scientificam diuisionem primus, leuiter quidem, attigit, quam deinde GALENVS magis amplificauit^{z)}. Semiotica ATHENAEVS cum therapia coniunxit^{a)}. In describendis ac curandis morbis ad opiniones de morborum natura ab iis prolata non semper respexisse uidentur. Insaniam u. c. sine fe-

E S

bre,

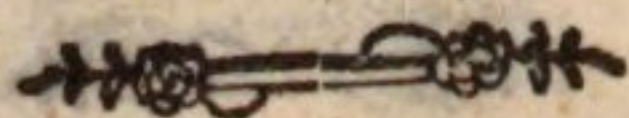
u) Hist. medicinae. Amstel. 1710. pag. 271.

x) *Anleitung zur Historie der medicinischen Gelahrheit.* Jen. 1731. pag. 295.

y) Galen. Lib. III. de loc. aff. cap. I. P. VII. pag. 424.

z) Galen. de Plenitud. cap. IV. P. VII. pag. 328.

a) Galen. Introduct. cap. VII. P. II. pag. 365.

bre, esse affectum et a multo sanguine putrefacto, nonnunquam quoque, ut in ebriis fit, puro existente, quoad magnitudinem tantum peccante, ad cerebrum delato, nonnunquam ipsi flaua bile admixta, ortum ducere tradiderunt^{b)}. Vaporibus calidis et acris ad caput delatis et spiritum animale euertentibus, oculorum hebetudines, aurium sonitus assiduos, auditus grauitates et, augesciente affectione, uertigines et suffusiones oriri^{c)}, et siderationem adesse, docebant, si omnes nerui sensum ac motum omiserant^{d)}. Lethargo ac phrenitide^{e)}, nec non memoria uacillante^{f)} affectos, remediis capiti impositis, curabant, quum tamen his in morbis, ea potius pectori, quo ex eorum mente, princeps animi sedes, cor nimirum est, applicare debuissent. An cadauera humana infecerint, an Empiricorum ac Methodicorum more, anatomen neglexerint non liquet; artem chirurgicam, LEONIDE excepto^{g)}, non exercuisse uidentur.

§. XIV.

b) *Aet.* Tetrab. II. Serm. II. cap. VIII. Coll. Steph. pag. 248.

c) *Aet.* l. c. cap. VII. pag. 247.

d) *Aet.* l. c. cap. XXVIII. pag. 264.

e) *Aet.* l. c. cap. III. pag. 244. et *Galen.* Lib. XIII. de Method. med. cap. XXI. P. X. pag. 313.

f) *Galen.* Lib. III. de loc. aff. cap. V. P. VII. pag. 429.

g) *Aet.* et *Paul. Aeginet.* passim.

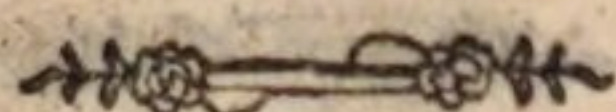
§. XIV.

PNEVMATICI MEDICI NON E METHODICORVM
SECTA EGRESSI SVNT.

Pneumaticorum sectam originem duxisse e Methodicorum secta DAN. CLERICVS^{h)} affirmavit, quod inde probare studuit, quod MAGNVS, unus e Pneumaticorum numero, libros confecit, quorum titulus est: *De inuentis post THEMISONIS tempora*. Ignoramus quidem, cum illi libri sint deperditi, quae MAGNVS memoriae mandare uoluerit, ideoque minime CLERICO contradicam, qui, illum in iis de nouis Pneumaticorum inuentis uerba fecisse, putauit, opinioni autem, quam ex his collegit, adsentiri nequeo, eos Methodicorum doctrinis esse addictos, quod quidam ex iis de inuentis post auctoris sectae Methodicorum tempora scripserit. Si enim MAGNVS dogmata sectae, cui deditus erat, hoc in libro enarrauit, titulus, quem libro suo dedit, illi optime conuenit, quum nouissima, quae post sectam Methodicorum conditam ideoque post THEMISONIS

tem-

h) Hist. de la Medecine. Amst. 1723. P. II. Lib. IV. Sect. II. cap. III. pag. 506. Il reste encore à examiner, si les Pneumatiques avoient aussi quelque chose de commun avec les Methodiques. Il semble que le titre du livre du Magnus, que l'on a rapporté, insinue quelque chose d'approchant. Car enfin ce Medecin ayant traité exprès des choses qui avoient été trouvées après Themison, il y a de l'apparence, que c'étoit pour parler des innovations des Pneumatiques, de nombre des-quels il étoit et que ces innovations devoient avoir quelque rapport avec le système des Methodiques que Themison avoit établi.

tempora floruit, secta Pneumaticorum fuerit. Porro, Logicam scientiam, CLERICVS inquitⁱ⁾, contempsisse Pneumaticos medicos et hac in re Methodicos esse imitatos, et AGATHINVM eos, qui omnia per definitiones docere studebant, uituperasse. Sed, etsi GALENVVM testem citat, non possum tamen non a tanto uiro dissentire, qui mihi hunc GALENI locum^{k)} perperam uel intellexisse uel interpretatum esse uidetur. AGATHINVS enim minime definitiones in arte spreuit atque contempsit, ipse teste GALENO^{l)} nomina propriis definitionibus interpretatus, sed eos tantum, qui omnia definitionibus docere studebant, merito uituperabat. Peccarunt potius Pneumatici medi-

i) Histoire de la Medecine l. c. pag. 507. Galien qui le (Agathinus) refute comme les autres Pneumatiques, au sujet de ce qu'il disoit, que les pouls est un mouvement du coeur et des arteres, remarque dans le meme endroit, aussi bien que dans le Chapitre precedant, qu'Agathinus n'approuuoit pas que l'on entreprit de vouloir tout enseigner par des definitions. Cette Maxime étoit prise des Methodiques, qui disoient la meme chose etc.

k) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. XI. P. VIII. pag. 98. Οτοιόνον Αγαθίνος επιτιμών τοῖς πάντως ὀρίζεσθαι τὸν σφυγμὸν βουλομένοις, ὅμως καὶ αὐτὸς εἰς μακρολογίαν οὐκ ἀναγκαίαν ἐπέπαισε κ. τ. λ. Ex his GALENI uerbis CLERICVS ratiocinatus est, Pneumaticos medicos Methodicos esse imitatos. On voit, inquit, que les Pneumatiques étoient apparemment tous dans le meme sentiment, en quoi ils imitoient les Methodiques. Hist. de la Medecine l. c.

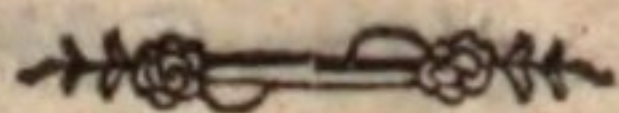
l) Galen. Lib. IV. de diff. puls. cap. X. pag. 97. Ο γοῦν Αγαθίνος οὐ μικρὸν ἐμπροσθεν ἐμνημόνευσε, καὶ τοῖς δι' ὅρων ἐπιχειροῦσιν ἀπαντὰ διδάσκειν ἐπιτιμών, ὅμως καὶ αὐτὸς ἐν ἔργῳ ψεν ὅλον βιβλίον τὸ πρῶτον, περ σφυγμῶν, ἐξηγούμενος ἐκαστῶν τῶν, ἐν τοῖς σφυγμοῖς ὀνομάτων, ἀμφὶ τοῖς οἰκείοις ὅροις τῶν σφυγμάτων.

medici, quod subtilissimis distinctionibus et definitionibus, uti saepe iam demonstraui, usi sunt, qualis philosophorum, quorum doctrinis erant imbuti, mos fuit. Miror uero CAELIVM tam infirmis rationibus usum, omnesque, qui de hac re uerba fecerunt, alium CAELIVM AVRELIANI locum praetermisisse, qui unicus mihi esse uidetur, quo, Pneumaticos medicos Methodicorum sectae fuisse deditos, posset probari. *Sed, inquit CAELIVS, neque alius quisquam hanc passionem (catalepsi) cognouit usque ad Methodicorum tempora. Nam ex nostris primus MAGNVS eius argumenta constituit, atque mox AGATHINVS, dehinc ARCHIGENES, qui plurimum passionem a ceteris discernendo separauit ^{m)}. Verba autem: ex nostris, ut ego quidem puto, non de Methodicis, uti AMMANNVS ⁿ⁾ uult, sunt intelligenda, sed de eo, quod pneumatici medici inter quos MAGNVS, AGATHINVS ac ARCHIGENES fuerunt SORANI qui circa TRAIANI Imperatoris tempora uixit, cuius interpretes CAELIVM AVRELIANVS fuit, fuerunt coaeui; nisi ille MAGNVS, de quo hic sermo est, alius fuit, quam pneumaticus medicus, de quo supra mentionem fecimus ^{o)}. Ille enim post AGATHINVM et ARCHIGENEM, circa GALENI tempora uixit, quam ob rem non primus, ante*

m) Cael. Aurel. Lib. II. Acut. morb. cap. X. pag. 96.

n) Cael. Aurelian. pag. 96. not.

o) Sect. I. §. VII.

te illos viros, qui hunc morbum descripserunt, fuisset nominandus. Omnino mihi non liquet, in quibus rebus Pneumaticis medicis cum Methodicis conuenerit, qui, et locum affectum et morborum causam, et aetatem et regionem, et tempestatem, uim et naturam aegrotorum negligentes et alta naturae contemplatione haud occupati, in communitatibus tantum, quas statuebant, acquieuerunt. GALENVS nulli sectae amicus, quum Empiricos, Methodicosque inprimis, quos ἀμεθόδους uocat, ualde semper increpet, Pneumaticos medicos nunquam non maximis extollit laudibus, quod sane omisisset, si Methodicis addicti fuissent, et, quum saepe philosophorum sectae, cui dediti erant, mentionem fecit, quoque si cuicunque medicorum sectae addicti fuissent, non tam alto pressisset silentio: Quid! quod ARCHIGENES ASCLEPIADEM ipsum reprehendit atque eum refutat P).

SECTIO

p) Galen. Lib. II. de loc. aff. cap. VIII. P. VII. pag. 408.

SECTIO III.

DE ALIIS QVIBVSDAM MEDICIS, QVOS QVIDAM PNEVMATICIS MEDICIS ADNVMERARVNT.

§. I.

A R E T A E V S.

Vnicus scriptor, cuius in libris doctrinae sectam Pneumaticorum redolentes inveniuntur, est A R E T A E V S. D A N. C L E R I C V S primus illas detexit ac in *Historia Medicinae* ^{a)} ab eo conscripta memoriae tradidit, ad cuius partes deinde I O. W I G A N ^{b)} I O. C O N R. B A R C H V S E N ^{c)}, I O. H E N R. S C H V L Z E ^{d)}, A L B. D E H A L L E R ^{e)} alique accesserunt. Nec de uita A R E T A E I satis tenebris tecta, nec de tempore, quo uixit, ualde incerto, nec de scriptis eius eorumque editoribus hic sermonem institutam, alii enim hanc rem tractarunt: mei tantum est, an pneumaticus fuerit medicus A R E T A E V S inquire

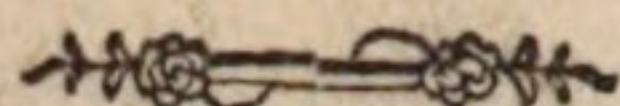
a) Histoire de la Medicine. P.II. liv.IV. Sect.II. cap.III. pag.508.

b) De Aretaei Secta ed. Aret. Oxon. MDCCXXIII. pag. XVIII.

c) Historia Medicinae. Amstel. MDCCX. pag. 269.

d) Compendium historiae Med. Hal. 1744. pag. 332.

e) Bibl. Medicin. Pract. P.I. pag. 191.

rere et argumenta, quibus adductus DAN. CLERICVS eum numero illorum adposuit, pensitare.

Princeps doctrinarum, quas Pneumatici statuebant medici, de spiritu illo Stoicorum omnia penetrante ac gubernante, quo recte constituto, sanitas, quo offenso, morbi procreantur, fuit, quam autem in scriptis ARETAEI inuenire non potui. CLERICVS multos quidem locos adfert, in quibus vox πνεῦμα occurrit, sed quod pace tanti uiri dixerim, a mente autoris nostri alienum sensum huic uoci tribuisse uidetur. Duas ARETAEVS^{f)} statuit anginae species, quarum aliam instrumentorum respirationi inseruientium phlegmonen, aliam solius spiritus in se ipso causam habentis affectum esse, docet. Nemo autem non hanc ARETAEI de angina tractationem attentus ac animo non praeoccupato perlegens, ARETAEVM hic aërem teterrimis exhalationibus corruptum intellexisse et inter causas anginae posuisse, reperiet; quam sententiam PETRVS PETITVS^{g)} quoque fouet. *Id solum, inquit, ARETAEVS uult, non semper anginam sequi inflammationes partium, quae in faucibus continentur, aut ipsarum faucium, sed interdum aërem teterrimis exhalationibus*

f) Lib. I. de Caus. et Sign. Morbor. acut. cap. VII. ed. WIGANI. pag. 6. Δύο δὲ τὰ εἶδη. ἡ γὰρ τῶν ὀργάνων τῶν τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ φλεγμονή, ἡ μόνον τοῦ πνεύματος πάθος, ἐφ' ᾧ τε οὖν τὴν αἰτίαν ἰσχυόντος.

g) Petr. Petiti Comment. et animad. in VIII. Aretaei Cappad. libros. ed. HERM. BOERHAAVE L.B. 1725. p. 145.

bus corruptum, cum intra fauces trahitur, anginam oriri citra ullam corporis inflammationem, licet aliam pravam diathesin inflammationi analogam induci necesse sit: alioqui Angina non fieret, neque respirationi incommodaret. CLERICVS quidem ipse de hoc loco dubitasse videtur ^{h)}, eamque ob causam alios complures ad opinionem suam probandam collegit; u. c. locum quo ARETAEVS dicit ⁱ⁾: Ileum spiritu frigido et lento in intestinis collecto, nec infra nec supra facile penetrante oriri. Πνεῦμα autem hic flatum significare ut PETR. PETITVS quoque interpretatus est, e uerborum nexu facile apparet, quem GALENVS quoque doloris, qui in Ileo sentitur, causam esse docet ^{k)}, et CORN. CELSVS ^{l)} in hoc morbo nec aluum nec spiritum infra transmitti, affirmat. In lienis scirrho, uti ARETAEVS porro dicit, impleri ventrem spiritu crasso, caliginoso, humido apparente, etsi non sit ^{m)}; in tympanitide spiritum in causa

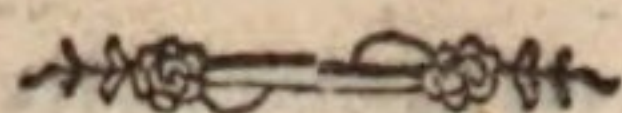
^{h)} Hist. de la Medec. l. c. pag. 509. On pourroit inferer des ces passages, que ce qu' Arétée appelle n'est autre chose, que la matiere de la respiration; et il semble le confirmer lorsqu'il dit ailleurs, que la cause de l'Asthme est la froideur et l'humidité de l'esprit. Mais ce n'est pas en ces cas seuls que l'esprit a part aux maladies. etc.

ⁱ⁾ Aretae. Lib. II. de Caus. et Sign. Acut. Morb. cap. VI. pag. 21. Εγγίνεται δὲ καὶ πνεῦμα ψυχρὸν, ἀργὸν, οὔτε κρῖται περὶ τὸν ῥηϊδίον, οὔτε ἀνω ἀνελθόμενα.

^{k)} Galen. Lib. VI. de loc. aff. cap. II. P. VII. pag. 409.

^{l)} Cor. Cels. Lib. IV. cap. XIII. ed. Leonard. Targae. L. B 1785. pag. 127.

^{m)} Lib. I. de Sign. et Caus. Morb. diutur. cap. XIV. ed. WIGAN. pag. 49.

sa esse, locum ad corporis conuersionem non mutantem ac ad palmae manus percussum sonum edentem; hoc spiritu in nebulam, et aquam uerso, e tympanitide hydropem ἀνὰ σάενα oririⁿ⁾; Herbas papaueris integras uiridesque spiritum aridum tenuemque proferre ac madefacere^{o)}; spiritum nonnunquam in latere conclusum fitim et dolorem uehementem mollemque caliditatem excitare et id uitium ab hominibus ignaris pleuritidem nominari, huic malo aquam frigidam remedio esse, fiti enim extincta, spiritum bilemque per inferiora subduci, et dolorem caliditatemque exhalari^{p)}, de qua pleuritidis specie AETIVS quoque mentionem facit^{q)}. Omnes autem hi ARETAEI loci aërem tantum non autem spiritum secundum Pneumaticorum medicorum mentem indicare mihi uidentur. Aliae autem in scriptis illius occurrunt doctrinae, e quibus a Pneumaticorum sententiis non plane fuisse alienum patere uidetur. Statuebat nempe, secundum horum medicorum mentem, quoque statum illum calidum et frigidum, humidum et siccum. Causa enim uertiginis, ex illius mente, est status frigidus et humidus^{r)}, epilepsia

n) Lib. II. de Sign. et Caus. Morb. diutur. cap. I. pag. 37.

o) Lib. I. de Morb. acut. Curat. cap. I. pag. 82.

p) Lib. I. de Morb. acut. Curat. cap. X. pag. 101.

q) Aet. Tetrab. II, Serm. IV. cap. LXVIII. Coll. Steph. pag. 434.

r) Lib. I. de Caus. et Sign. diutur. morb. cap. III. pag. 33.

leptia a frigidityte humiditati iuncta producit^{s)}; frigiditas spiritus cum humiditate asthma gignit^{t)}, status frigidus humido iunctus diabetem producit^{u)} caet. mortis natura status est frigidus sicco iunctus^{x)}. Ex his quidem sententiis, quas Pneumatici medici quoque fouebant, unice tantum probari, illum ab eorum partibus stetisse, posse mihi uidetur. CLE-
RICVS quoque, qui, quod supra demonstrauius, sectam Pneumaticam Methodicae esse filiam, affir-
mat, ARETAEVM esse Pneumaticum medicum, in-
de studet probare, quod, eadem mente, qua CAEL.
AVRELIANVS, libros suos de morbis acutis et
diuturnis inscripsit; et quod diaetam, quam quoque
Methodici medici in curandis morbis, adhibebant,
commendauit^{y)}. Ob hanc autem causam, quum
Pneumaticis. medicis cum Methodicis nulla fuerit
societas, ut iam ostendimus, ARETAEVS sectae
Pneumaticorum adnumerari non potest.

Sin autem, quod quidem firmis ac indubitatis
argumentis probari non potest, ille Pneumaticorum
medicorum doctrinis fauit, huic sectae non est de-
decori habuisse inter suos uirum, qui omni iure in-
ter optimos antiquitatis medicos est recensendus.

F 2

§. II.

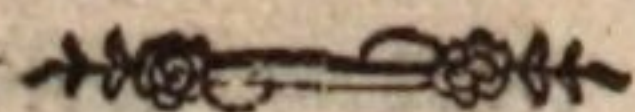
s) l. c. cap. IV. pag. 34.

t) l. c. cap. XI. pag. 46.

u) l. c. Lib. II. cap. II. pag. 59.

x) Lib. I. de caus. et sign. acut. morb. cap. VI. pag. 5. Αἰτίη γὰρ
ψύξης καὶ ξηρότης γήραος, καὶ θανάτου ἡ φύσις.

y) Dan. Clerc. l. c. pag. 510.

§. II.

LIBER ΠΕΡΙ ΦΥΣΩΝ HIPPOCRATI
ADSCRIPTVS.

Inter scripta HIPPOCRATI tributa, extat quoque liber *περὶ φύσων*, quem DAN. CLERICVS secundum Pneumaticorum medicorum mentem esse compositum, existimat ²⁾. De autore huius libri, an HIPPOCRATES, an alius fuerit medicus, inquirere mei nunc non est, mihi tantum sufficit, doctrinas hoc in libro contentas exponere, ut lectores, quantum a Pneumaticorum sententiis discedant, perspicere possint.

Autor huius libri, hominum, inquit, et reliquorum animantium corpora triplici nutriri alimento, cibo nimirum, potu et spiritu (*πνεῦμα*). Spiritus, qui corpori insunt, *flatus* (*φύσαι*) nominantur, illi autem, qui extra corpus sunt aëris (*ἀήρ*) nomen tenent. Est quidem spiritus secunda uoletudine utentibus uitae, et aduersa, morborum causa et tam necessarius ad uitam sustentandam, ut hoc spiritu destitutum nullum animantium uiuere possit: uia enim, qua spiritus in corpus ingredi solet coarctata ac impedita, homo moritur. Quum igitur omnibus animantibus maxima cum aëre seu spiritu intercedit communio, morbi uix aliunde, quam ab illo oriri posse

²⁾ Du Clerc. l. c. pag. 506. Si le livre de Flatibus étoit effectivement d'Hippocrate, on pourroit dire, que cet ancien medecin avoit donné, en quelque maniere, dans le sens des Pneumatiques.

posse putat, quippe qui copiosior, crassior, aut inquinamentis contaminatus esse possit. Cibis ac potui, spiritus copia quoque inest, iis igitur maiori mole corpori ingestis, maior quoque spiritus pars illud ingreditur, eique morbos adfert. E febrium, apoplexiae, morbi sacri exemplis demonstrat, a quibus causis omnes corporis humani affectus sint deducendi. Neminem his expositis fugere potest, auctorem huius libri, ceteroquin incertum, ingeniosas autem doctrinas ac altas cogitationes in illo proferentem, de aëre nos ambiente et, uti ueteres et philosophi et medici putabant, in arteriis et corde incluso, sermonem instituisse et minime spiritum illum omnia penetrantem ac gubernantem, quem Pneumatici medici, secundum Stoicorum sententiam animam mundi putabant, intellexisse. Illum aërem, quem hodierni phyci *fixum* nominare solent, φύσαν hic appellasse mihi uidetur. EROTIANVS^{a)} φύσας τὰ ἐν ἡμῖν πνεύματα uocat; et ALEXANDER TRALLIANVS, illum aërem in corpore retentum, aurium dolorum causam esse existimat^{b)}.

§. III.

PHILARETVS.

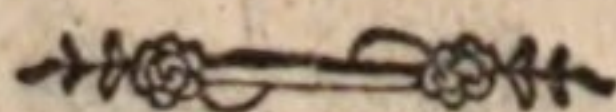
PHILARETVM, medicum, qui post GALENI, cuius in libro suo meminit^{c)}, tempora uixit. IO.

CONR.

a) *Erotian.* Glossar. in Hipp. ed. I. FR. FRANZE. Lips. 1780. 8. pag. 378.

b) Lib III. cap. I. pag. 167. Ὡς πνεῦμα φυσῶδες καὶ παχὺ μὴ εὐρίσκον διέξοδον, ὑπολαμβάνειν δεῖ μᾶλλον τὸ τῆς ὀδύνης αἴτιον.

c) Cap. IX. Coll. Steph. p. 848.

CONR. BORCHVSEN magis Pneumeticis putat esse adnumerandum, quam ERASISTRATI asseclis ^{d)}. Extat adhuc libellus eius *de pulsibus* latina interpretatione ALBANI TORINI ab HENRICO STEPHANO in *Collectione sua medicae artis principum post GALENV*M et alibi editus ^{e)}. Nullum autem uestigium, PHILARETVM Pneumaticum fuisse medicum hoc in libro inuenire mihi contigit. Pulsum enim cordis et arteriarum motum esse per diastolen et systolen, eumque ad insitum calorem refrigerandum et excrementa fuliginosa expellenda necessarium esse ^{f)}, in diastole, arteria nimirum sublata, substantiam quandam attrahi, in systole uero, arteria compressa, excrementum illud fuliginosum externi ac eliminari docuit. Arteriam esse aëris ac spiritus naturalis receptaculum, cum pauculo sanguine mixti, uenam autem sanguinem continere cum exiguo naturali spiritu commixtum ^{g)}. Nulli itaque Pneumaticorum medicorum, uti ex his prolatis perspici licet, in definiendis ac diuidendis pulsibus PHILARETVS adsentitur, qui potius GALENVM sequi uidetur.

CON-

d) Hist. med. pag. 271.

e) Collect. Steph. pag. 843.

f) Cap. I. Coll. Steph. pag. 844.

g) Cap. III. pag. 845.

CONSPECTVS OPERIS.

Praefamen - - - - - pag. 5

SECTIO I.

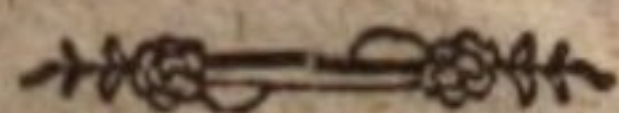
De origine et fatis sectae Pneumaticorum historia litteraria.

§. I. Conditor sectae Athenaeus.	- -	15
§. II. Theodorus atque Agathinus, Athenaei discipuli	- - - - -	20
§. III. Archigenes et Herodotus Agathini discipuli.	- - - - -	24
§. IV. Magnus et Leonides.	- -	30
§. V. Temporis spatium, quo Pneumatici medici floruerunt.	- - -	33

SECTIO II.

Doctrinae sectae medicorum Pneumaticorum.

§. I. Vocis πνεῦμα significatio.	- -	37
§. II. Physiologia.	- - -	42
§. III. Elementa.	- - -	43
§. IV. Conceptio.	- - -	45
§. V. Animus.	- - -	47
§. VI. Respiratio.	- - -	50
		§. VII.

§. VII. <i>Pathologia.</i>	- - - -	51
§. VIII. <i>Natura morborum.</i>	- -	52
§. IX. <i>Causa morborum.</i>	- - -	54
§. X. <i>Morborum tempora.</i>	- - -	55
§. XI. <i>Pulsus.</i>	- - - -	56
§. XII. <i>Dolor.</i>	- - - -	63
§. XIII. <i>Febris.</i>	- - - -	66
§. XIV. <i>Medicamenta.</i>	- - -	69
§. XV. <i>Quid Pneumatici medici ad medicinae incrementum contulerint.</i>	- -	71
§. XVI. <i>Pneumatici medici non e methodico- rum secta egressi sunt.</i>	- -	75

SECTIO III.

*De aliis quibusdam medicis, quos quidam Pneu-
maticis medici adnumerarunt.*

§. I. <i>Aretaeus.</i>	- - - -	79
§. II. <i>Liber περὶ φύσεως Hippocrati adscriptus.</i>		84
§. III. <i>Philaretus.</i>	- - - -	85

Osterhausen, Johann K.

Diss. inaug. med. exhibens ... sectae pneumaticorum medicorum historiam

Altdorfium 1791

Diss. 692,1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10841180-9

VD18 14994046-001